

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Eesti ja üldkeeleteaduse instituut
Eesti keele osakond

Karl Pütsepp

Kliimakriisist rääkimise ajametafoorid

Bakalaureusetöö

Juhendaja Ann Veismann

Tartu 2026

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Keskkond ja keel.....	8
1.1. Ökolingvistika olemus ja kujunemine	8
1.2. Ökolingvistiline lähenemine uurimistöös	10
2. Mõistemetafoorteooria ja ajametafoorid	12
2.1. Metafoori käsitusest ja mõistemetafoorteooria kujunemisest	12
2.2. Mõistemetafoorteooria ja mõistemetafoori olemus.....	14
2.3. Ajametafoorid ja nende uurimine	16
3. Uurimismaterjal ning meetod	18
4. Kliimakriisist rääkimise metafoorid	20
4.1. Kliimakriis on liikuv aeg/sündmus.....	20
4.2. Liikuva vaateleja metafoor.....	24
4.3. Muud metafoorid	26
4.4. Piirialad.....	27
4.5. Liikuv entiteet	28
Kokkuvõte.....	31
Summary.....	32
Kirjandus.....	33
LISA 1.....	35

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Karl Pütsepp

Sissejuhatus

Metafoorid, mida keeles kasutatakse, mitte ainult ei kujuta, vaid ka kujundavad inimeste arusaama maailmast ning selle toimimisest. Pikka aega on metafoori peetud aristotellikust definitsioonist lähtuvalt tavakeelest eristuvaks kõnekujundiks ehk troobiks, ent Ameerika Ühendriikide keeleteadlaste George Lakoffi ja Mark Johnsoni uurimistöo muutis drastiliselt arusaama metafoori olemusest ning tõi kognitiivse lingvistika keskmesse metafoorse keelekasutuse senisest palju laiema uurimise. G. Lakoffi ja M. Johnsoni 1980. aastal ilmunud kahasse kirjutet teosest „Metafoorid, mille järgi me elame“ (ing „Metaphors we live by“) kasvas välja mõistemetafooriteooria, mille aluseks on arusaam, et metafoorne mõtlemine on juurdunud sügavale kognitiivsetesse protsessidesse, et metafoorid kujundavad ning kujutavad inimeste mõtlemist ja käitumist. Lakoff ja Johnson defineerivad mõiste- ehk kontseptuaalse metafoorina keele- ja mõtlemistasandi nähtust, milles ühe valdkonna, enamasti abstraktsemast ja keerulisemast mõistest rääkimisel kasutatakse teise valdkonna, enamasti lihtsamast ja konkreetsemast mõistet (Lakoff, Johnson 2011: 35–38). Renate Pajusalu (2009: 109) defineerib mõistemetafoori kui üldistust, mille kaudu on võimalik mõista ning luua erinevaid konkreetseid metafoore. Mõistemetafooriteooria on siinse töö üks teoreetilisi lähtepunkteid.

20. sajandi 70. aastail alguse saanud keskkonnaliikumise mõjul teisesid nii loodus- kui ka humanitaarteadused: senisest suuremat tähelepanu sai inimese suhe looduse, see tähendab ümbritseva keskkonnaga. Humanitaarteadusis tekkisid mitmed distsipliinid (biosemiootika, bioeetika, ökokriitika, ökolingvistika, ökosofia, keskkonnaajalugu jms), mida tänapäeval kokkuvõtvalt keskkonnahumanitaariaks nimetatakse. Keeleteaduses 20. sajandi II poolest alates levinud funktsionalistlikust suunast ning 70. aastate lõpus toimunud kognitiivsest pöördest tõukuvalt suunati enam tähelepanu keele grammatikavälistele aspektidele. Nii jõudis 20. saj lõpul lingvistikasse ka keele ja looduse seoste uurimine ja eritlemine, uut suunda hakati ajapikku nimetama ökolingvistikaks (ingl *ecolinguistics*, sks *ökolinguistik*, pr *écolinguistique*). Siinne bakalaureusetöö esindab seda suunda lingvistikas.

Tartu ülikooli kestliku arengu keskuse teadlased nimetavad artiklis „Eesti kliimamuutuse tuules: mida teada ja ette võtta“ üheksat pakilist vajadust, millega tuleb Eestis kohe tegelda, muu hulgas on üheks artikli teemaks „kliima- ja roheteemade sõnavara ja keelehool“ (Helm jt 2023). Kuna kognitiivse keeleteaduse põhiteesi – keel ei ole autonoomne struktuur (Õim 2008: 620) – järgi on keele kasutamine teadmiste, tunnete, suhtumise ja muude kognitiivsete protsessidega olemuslikult ja lahutamatu seotud (samas: 621), tuleb keskkonnamuutuste,

sealhulgas kliimamuutustega tegelemisel pöörata senisest enam tähelepanu tõigale, missugust keelt seejuures kasutatakse. Kuigi kliimamuutusest on saanud 21. sajandi avaliku diskursuse lahutamatu osa, on selle lahendamisel vaadatud seni eeskätt loodus- ja reaalteaduste poole, mis on vaid osa lahendusest. Inimtekkelised muutused kliimas ei tulene mitte ainult inimeste tegudest, vaid ka teatud laadi mõttemustritest, mille olemust, laadi ja ulatust uurib kognitiivne keeleteadus. Kui keel kujundab mõtlemist ning seda protsessi juhivad mõistemetafoorid, on kasulik teadvustada, missuguseid kontseptuaalseid metafoore kliimamuutusest rääkimisel kasutatakse.

Ökolingvistilisest vaatenurgast lähtuvalt seatakse töö fookuseks küsimus, kas eesti keeles kasutatakse kliimakriisist rääkimisel mõistemetafoore, mis kujutavad liikuva entiteedina kliimakriisi või vaatlejat. Seega uuritakse siinses bakalaureusetöös, missuguseid ajaga seotud mõistemetafoore kasutatakse eesti keeles kliimakriisist rääkimisel, kas kliimamuutust tajutakse LIIKUVA AJA või LIIKUVA VAATLEJA metafoori kaudu, ning kuidas ja mis ulatuses neid kasutatakse. Metafoorset keelekasutust eritletakse 2023. a eesti keele ühendkorpuse keelematerjali põhjal ning korpust kasutatakse Sketch Engine'ini keskkonnas (Kilgarriff jt 2004). Konkordantsotsingu abil otsitakse sõna *kliimakriis* sisaldavaid lauseid, ajaga seotud liikumist väljendavaist ning mõistemetafoore sisaldavaist lauseist koostatakse töö tarbeks allkorpus, mis märgendatakse.

Püstitet uurimisküsimusiks on

- 1) kas kliimakriisist rääkimisel kasutatakse enam LIIKUVA AJA või LIIKUVA VAATLEJA mõistemetafoori;
- 2) missugune entiteet ajametafoorides liigub.

Protsessi käigus on selle bakalaureusetöö olemus palju muutunud. Esialgsest ideest koguda andmestikku kirjandite põhjal jõuti õpilastööde kogumise keerukuse ning ajaliste piirangute tõttu küsitluse koostamiseni, ent prooviküsitlus ei andnud soovitud tulemusi: vajalikul hulgal metafoorset keelekasutust vastusist ei ilmnunud. Arutelude käigus juhendajaga jõuti arusaamale, et seesuguse töö tegemiseks on kõige sobivam korpusandmete kasutamine ning esialgsed katsetused Sketch Engine'is seda ka kinnitasid.

Eesti keeles leidub mitmeid rakenduslikku kognitiivsesse uurimissuunda kuuluvad töid mõistemetafooridest: varem on uuritud näiteks vihametafoore (vt Vainik, Velt 2006),

ajametafoore (vt Veismann 2022), magistritöös on uuritud pagulaskriisist rääkimise metafoore (vt Kukk 2016). Väärtusliku põhja mõiste-, täpsemalt aega väljendavate metafooride uurimisele loob Ann Veismanni magistritöö aega väljendavate ruumimetafoorid teoreetilisest mudelist ja rakendusest eesti keelele (vt Veismann 2000).

G. Lakoffi ja M. Johnsoni väljapakutud uurimissuund on aja jooksul palju muutunud, suurest on esialgselt väljapakutud mudeleid muutnud Lakoff ja Johnson ise. Inglise keeles on mõistemetafooriuurimusi ilmunud suurel hulgal ning peamiselt huvitab metafooriuurijaid tänapäeval, kuidas tekivad uued mõistemetafoorid ja freimid, miks on mõned mõistemetafooridest universaalsed, missuguseid hierarhiaid mõistemetafoorid moodustavad (vt Kövecses 2022).

Ökolingvistilisi töid on ilmunud peamiselt inglise keeles. Eesti keeles ja eesti keele kohta on seni teadaolevalt ilmunud vaid üks uurimus: Hannabel Aria bakalaureusetöö „Elurikkusest ja bioloogilisest mitmekesisusest rääkimise metafoorid“ (vt Aria 2023). Ökolingvistiline lähenemine on keeleteaduses uus ning arenev suund, mistõttu pole ka lingvistide seas üksmeelt, kui kitsalt või laialt uurimissuunda defineerida ning missugune peaks olema suuna metoodika. Kuigi viimaseil aastail on ilmunud mitmeid ülevaatlikke artikleid keele ja looduse seostest, sellest, missuguseist osist koosneb metafooride kogum *loodus*, puutub ökolingvistikaga tegelev uurija paratamatult kokku probleemiga – konkreetseid rakenduslikke teadustöid, mille metoodikat eeskujuks seada, on vähe. Konkreetsete metafooride tuvastamisel on seni toetunud peaaesjalikult kriitilise diskursuseanalüüsi metoodika edasiarendustele.

Uurimus tõukub autori huvist nii bioloogia- kui ka humanitaarteaduste ning inimese ja looduse suhte vastu. Üheks bakalaureusetöö lähtepunktiks on süvenev ökoloogiline kriis ning selle kajastus keeles. G. Lakoffi ja M. Johnsoni ideedest lähtuvalt suunab kontseptuaalsetele metafooridele rajatud mõistesüsteem seda, kuidas inimesed mõtlevad ja tegutsevad. Seega on ökoloogilise kriisi ületamise üks lahendusi keeleline: tuleb olla teadlik antropotsentrislikust keele- ja seega metafoorikasutusest ning leida viise, kuidas mõelda ja rääkida loodusest teisel viisil. Keele määravat kohta keskkonna- ja kliimamuutusist mõtlemisel pole autori meelest Eesti avalikkuses veel piisavalt selgitatud ning teadvustatud.

Siinne töö on osa projektist „Ühiskondlikult oluliste temade metafoorne mõtestamine ja eesti mõistemetafooride andmebaas“, mille käigus uuritakse muu hulgas erinevate kriiside, vaimse tervise ja ökoloogilistest probleemidest rääkimise metafoore. Projekti praktiline

eesmärk on luua andmebaas eesti keele mõistemetafooridest ja teha see kõigile kättesaadavaks. Bakalaureusetöö tulemusi ja andmestikku saab andmebaasi koostamisel kasutada ning avaldada nii erialases kui ka üleriiklikus perioodikas, juhtimaks tähelepanu ökoloogiliste probleemide kujutamisele ning kujundamisele eesti keeles.

1. Keskkond ja keel

1.1. Ökolingvistika olemus ja kujunemine

Süvenev ökoloogiline kriis ning selle järkjärguline teadvustamine avalikkuses alates 20. sajandi 70. aastatest on loodus- ning humanitaarteaduseid oluliselt mõjutanud ning muutnud. Keeleteaduses tekkis seniajani teisenenud ning muutuv haru ökolingvistika, mis üldjoontes tegeleb keele ja looduse vaheliste suhete eritlemisega, kuid millest eri autoreil-lingvistidel on erinev arusaam ja lähenemisviis. Tänapäevases tähenduses hakati ökolingvistikast kui eraldiseisvast keeleteaduse distsipliinist rääkima 1990. aastail, mis langeb kokku ökokriitika leviku ning jõudmisega (humanitaar)teadusesse. Ökolingvistika hõlmab kaht teineteisest erinevat, ent omavahel seotud uurimissuunda: **keeleeökoloogia** ehk **lingvistiline ökoloogia** (ingl *linguistic ecology*) ning **ökoloogiline lingvistika** (ing *ecological linguistics*) ehk ökolingvistika kitsamas tähenduses (Fill 2018: 2).

Lingvistilise ökoloogia all mõistetakse keele seoseid selle kasutajate ning keskkonnaga. Esmakordselt seostasid ökoloogiat keelega Carl F. Voegelin ja Florence M. Voegelin, kes aastal 1964 kirjutasid artikli Ameerika põliskeeltest, nimetades *keeeliseks ökoloogiaks* ühe piirkonna keelte omavahelisi suhteid. Keeleeökoloogia kui eraldiseisva uurimissuuna alusepanijaks peetakse norra päritolu Ameerika keeleteadlast Einar Haugenit, kes 1970. aastal pidas kuulsat kõnet „The ecology of language“, mis ilmus 1972. aastal ka trükis. Haugen defineeris selles keeleeökoloogiat kui teadusharu, mis „uurib valitud keele ja selle keskkonna vahelisi suhteid ehk interaktsioone“. Kuigi kõik lingvistid ei lähtu tänapäeval Haugeni väljapakutud küllalt laias arusaamast keeleeökoloogia uurimisvaldkondadest, siis on juba 1970. aastail pakutud peamised küsimused keele ja selle variantide elujõulisusest, keelelisest mitmekesisusest, keelte ohustatusest ja väljasuremisest seniajani distsipliini keskmes. (Fill 2018: 3–4)

Ökoloogiline lingvistika alusepanija on Michael Halliday, kelle 1990. aasta kõnet „New ways of meaning: The challenge to applied linguistics“ peetakse uue uurimissuuna tüvitekstiks (Zhou 2017: 126–128). Halliday kasutas argumentatsioonis Benjamin Lee Whorfi ideed, mille kohaselt „keel ei kujuta reaalsust passiivselt; keel kujundab reaalsust aktiivselt“ (Halliday 2001: 179) Halliday peamiseks teesiks oli, et keel, eeskätt selle grammatiline struktuur, on loonud pidetuse inimeste ja ülejäänud elusolendite vahele. Ühtlasi sedastas ta, et keel „levitab kasvuideoloogiat ja kasvukultust [ing *growthism*]“ (samal: 196). Nii ongi ökoloogilise

lingvistika põhiküsimuseks kujunenud, kas keelestruktuuri juurdunud mustrid mõjutavad inimeste ning teiste Maa elusorganismide heaolu ja püsimist (Fill 2018: 5).

Ökolingvistika juured peituvad mõiste *ökoloogia* kujunemises, mis sai alguse 19. sajandil, mil seda mõistet kasutati märkimaks organismidevahelisi suhteid uurivat bioloogia haru. 20. sajandi keskpaigas hõlmati mõistesse *ökoloogia* ka organismi suhte uurimine sotsiaalse keskkonnaga. Nii jõuti pisitasa ka looduse, st organismide ja keele suhte eritlemiseni. Pikka aega arvati, et esimesena kasutas mõistet *ökolingvistika* aastal 1985 prantsuse keeleteadlane Claude Hagège, ent on selgunud, et tegelikult levis see termin juba 70. aastail. (Fill 2018: 1–2) Wenjuan Zhou (2017: 126) jagab ökolingvistika arengu kolmeks laineks: traditsiooniline laine 1970ndaist 1990ndaini, lahkev laine viimasel kahel kümnendil ning kasvav ühinenud laine. Traditsioonilise laine kanooniliste tekstidena nimetab Zhou E. Haugeni teksti „The ecology of language“ (1972) ja Michael Halliday tööd „New ways of meaning: The challenges to applied linguistics“ (1990), need tekstid löid pinnase ökolingvistika kui eraldiseisva distsipliini tekkeks ja pakkusid ökolingvistika-alastele töödele esialgse raamistiku. Ökolingvistika kasvas välja sotsiolingvistikast ja süsteemifunktsionaalse lingvistika mudelist. (Zhou 2017: 126–128)

Alwin F. Fill (2018: 5) toob välja, et ökolingvistikal on ka filosoofiline pool, mis „arvestab inimökoloogia eetiliste ja religioossete aspektidega“. Ökolingvistika filosoofiliseks lähtepunktiks on norra filosoofi Arne Næssi süvaökoloogiateooria. Keskkonnafilosoofi ja bioloogi Jaanus Kiili (2003: 1711) sõnul põhineb süvaökoloogiline liikumine „inimese mõtteviisi muut(u)misel kõige laiemas tähenduses“. Süvaökoloogiat ehk ökosoofiat on Arne Næss määratlenud kui „ökoloogilise harmoonia või võrdsuse filosoofiat“ (samas: 1713). Ökosoofia ei koosne ainult faktidest ökoloogilise kriisi ulatuse kohta, vaid sisaldab ka väärtuseelistusi. Næss ei püüdnud süvaökoloogiale anda kindlat, kanoonilist definitsiooni, sellest tähtsamaks pidas ta põhitõdede esitamist võtmetermine ning teeside kaudu. (Samas: 1713) Süvaökoloogia mõiste tuleneb Næssi ökoloogilise paradigma binaarsest eristusest, ta jagab ökoloogia inimkeskseks ehk pealiskaudseks (ing *shallow ecology*) ja süvaökoloogiaks (ing *deep ecology*) (Kiili 2003: 1714). 1984. aastal sõnastas Arne Næss George Sessionsiga kahasse kaheksa süvaökoloogiat iseloomustavat põhiteesi ehk nn süvaökoloogilise programmi, mille tähtsaimateks põhimõtteiks on kõikide olendite, eluvormide iseväärtus ning terviklik lähenemine kõigele elavale ja kõigile elunähtuseile (Næss 2023: 134–135).

Ökolingvistika üks eesmärke on jõuda selgusele, kuidas keel elurikkuse kaos osaleb, ning leida keelekasutusviise, mis aitaksid loodust hoida (Fill 2018: 1). Seega sisaldab ökolingvistika sarnaselt süvaökoloogiale väärtuseelistusi.

Keeleteadlased räägivad järjest enam ökolingvistika kui maailmavaatest, mitte lingvistika harust, rõhutades seejuures selle olulist rolli antropotsentristliku keele ületamisel ning asendamisel. Üheks selliseks küsimuseks on näiteks, missugust keelt kasutatakse loomadest rääkimisel (Fill, Penz 2018: 438)

1.2. Ökolingvistiline lähenemine uurimistöös

Kuigi ökolingvistika sai alguse eeskätt süntaksi, semantika ja pragmaatika uurimisest, on peamiseks uurimismeetodiks kujunenud kriitiline diskursuseanalüüs, mida on kasutatud teadlaste, poliitikute, ettevõtete, usujuhtide, aga ka tavainimeste keskkonnaalaste tekstide eritlemiseks. Diskursuse uurimine võimaldab näha, kuidas kõnelejad suhestuvad konkreetse teemaga ning kuidas inimese ja looduse ebavõrdne suhe osaliste erinevate hinnangute ja perspektiivide põhjal diskursuseks vormub. Nõnda on uuritud nii poliitilist, majanduslikku kui ka reklaamidiskursust, aga ka uudiseid looduskatastroofidest. Sellistes tekstides väljendub enamasti kirjutaja või kõneleja huvi ökoloogia vastu või selle täielik puudumine. Ökolingvistide töö näitab, kuidas kasutatakse keelelisi vahendeid „arengute varjamiseks eufemismidega, keskkonnakao peitmiseks ja negatiivsete suundumuste kirjeldamiseks ökoloogiliste ja loomulikena. Üheks seesuguseks näiteks on reklaamides levinud nn rohepesu, milles tooteid kirjeldatakse kui looduslikke, roheline, ökoloogilisi, ent tegelikkusega pole neil termineil vähimatki pistmist. (Fill, Penz 2018: 439)

Alwin Fill ja Hermine Penz (2018: 440) toovad välja, et senine ökolingvistide analüüs on keskendunud võimulolijate diskursusele ning „uurijad peaksid teadlikumalt keskenduma nende inimeste diskursusele, keda keskkonnaprobleemid otseselt mõjutavad“ (samas: 440). Diskursuseanalüüsi ühe peamise probleemina näeb Arran Stibbe selle negatiivset kriitilisust ja pakub välja nn positiivse diskursuseanalüüsi mudeli. Artiklis „Positive discourse analysis: Rethinking human ecological relationships“ (2018: 165–178) esitab ta seesuguse mudeli põhialused. Stibbe (samas: 165) väidab, et senine teadustöö on keskendunud liigselt negatiivsele kriitikale, „tuues välja domineerivaid diskursuseid, millel põhineb meie mittejätakuuslik tööstuslik tsivilisatsioon“, selmet uurida positiivseid diskursuseid, mis inspireeriksid ja julgustaksid muutusi tegema (samas: 165).

Üheks ökolingvistilise diskursuseanalüüsi näiteks on tekstis agendi ehk tegija tuvastamine, sest see võimaldab kindlaks teha, kes loodust kahjustavalt või hoidvalt tegutseb. A. Stibbe (2018: 174) toob välja J. R. Martini varasema uurimuse Austraalia valitsuse suhtumisest põlisrahvastesse, milles valitsuse otsest kahjulikku tegevust varjati hiljem nominalisatsiooni ja umbisikulise tegumoe abil. Ka siinse uurimistöö üks eesmärke on lauseis agendi või selle puudumise tuvastamine.

2. Mõistemetafooriteooria ja ajametafoorid

2.1. Metafoori käsitusest ja mõistemetafooriteooria kujunemisest

Keeleteaduses on tänapäeval laialdaselt levinud eeskätt Lakoffi-Johnsoni kognitiivistlik metafoorikontseptsioon. See pole siiski ainus võimalus metafoori ning metafoorsuse käsitamiseks. Keeleteadusliku mõtte arenguloos on küsimus metafoori ja metafoorsuse defineerimisest, kohast kommunikatsioonis ning ulatusest põhjalikke diskussioone tekitanud. Andrew Ortony jagab metafoorikäsitused kaheks: konstruktivistlikud ja mittekonstruktivistlikud (Ortony 1998: 2). Konstruktivistlik käsitus lähtub metafoorist kui „põhilisest keelelise loovuse tunnusest“ (samas: 2) ja mittekonstruktivistlik käsitus lähtub metafoorist kui millestki „tavakasutusest kõrvalekalduvast ja parasiitlikust“ (samas: 2).

Traditsioonilised, Aristotelesest lähtuvad mittekonstruktivistlikud metafoorikäsitused defineerivad metafoori kitsamalt, „õigest“ ja tavapärasest keelekasutusest hälbiva poeetilise troobina (Hendrikson 2002: 764–765). Aristoteles arutles keele ja metafoori suhte ning metafoorsuse rolli üle kommunikatsiooniprotsessis mitmeis teoseis, eeskätt „Luulekunstist“. Ta pidas metafoore varjatud (implitsiitseiks) võrdlusiks, seda seisukohta tuntakse kaasajal võrdlusteooriana (ing *comparison theory of metaphor*). (Ortony 1998: 3)

Konstruktivistlike, st kognitiivsete metafoorikäsituste kohaselt on metafoor keelele, kommunikatsioonile ja mõtlemisele olemuslik; metafoorsus on mõtlemisviis. Konstruktivistlike ideede (sh kognitiivse metafoorikäsituse) leviku ning valitsevaks muutumise taga näeb A. Ortony peasjalikult Sapiri-Whorfi keelelise relativismi hüpoteesi. (Ortony 1998: 1–2)

Metafoorikäsituse muutumine aristotellikust kognitiivseks pole drastiline ega totaalne. Varasemast leidub mitmeid metafooriteooriaid, mida saab kognitiivse käsituse eelkäijaiks pidada. Samas pole kuhugi kadunud ka mittekonstruktivistlik arusaam metafoorist. Matteo Fuoli, Jeanette Littlemore ja Sarah Turner (2021: 76–77) jagavad metafoorid loovaks (ing *creative ~ novel metaphor*) ja konventsionaalseiks (ing *conventional metaphor*). Tavalises keelekasutuses haruldase loova metafoori olemuseks on kahe varasemalt mitteseotud nähtuse võrdlev kõrvutamise. Konventsionaalseid metafoore ei pruugita üldse metafoorseks pidada: need on keelekasutusse ja seega mõtlemisse juurdunud, nende olemuseks on nähtuste kategoriseerimine. (Samas 76–77) Mittekonstruktivistlikud käsitused on lingvistikas järkjärgult asendunud konstruktivistlikega pärast XX saj II poolt.

Olaf Jäkel (1999: 9–27) toob artiklis „Kant, Blumenberg, Weinrich: Some forgotten contributions to the cognitive theory of metaphor“ välja neid filosoofe ja teadlasi, kes on jõudnud kognitiivse metafooriteooriaga väga lähedastele järeldustele ja kelle tööd on sellest vaatepunktist mõne üksiku erandiga suuresti mõtestamata. Teiste seas nimetab ta John Locke’i, Johann G. Herderit, Max Müllerit, José Ortega y Gassetit, Benjamin Lee Whorfi ja Hannah Arendti. Jäkel väidab, et kuna Lakoffi ja Johnsoni uurimus on olnud mitteajalooline [*unhistorical*], ei saa nt paljude teooriaga seotud saksa keeleteadlaste-filosoofide ignoreerimist neile ette heita (samas: 11). Mõne kognitiivse metafooriteooria eelkäija panust on varem ka vääriti tõlgitsetud. Näiteks toob Jäkel (samas: 11) välja, et kuigi Mark Johnson on kritiseerinud John Locke’i tema kriitilise suhtumise tõttu metafoori kui filosoofilisse arutlusse ebasobivasse retoorilisse vahendisse, räägib Locke tegelikult vaid metafoorist kui kunstilisest troobist. Essee „Essay concerning human understanding“ (1689) jõuab Locke kognitiivse lingvistikaga väga lähedastele tõdemustele. Kõige olulisemateks mõistemetafooriteooria eelkäijaks, kelle tööd vajaksid senisest põhjalikumalt käsitlemist, on Jäkeli järgi Immanuel Kant (1724–1804), Hans Blumenberg (1920–1996) ning Harald Weinreich (1927–2022). (Samas: 12–22)

Filosoof I. Kant mõtestab metafoori oma inimõistuse kriitilises analüüsis ning kasutab mõistemetafoori kui mõiste tähistamiseks terminit *analoogia*; filosoofia ajaloo uurija H. Blumenberg avastab metafoori, luues filosoofia ja teaduse kesksete kontseptide ajalugu ning nimetab mõistemetafoore *taustametafoorideks* [*background metaphor*]; keeleteadlane H. Weinrich loob igapäevast keelekasutust eritledes metafooriteooria, milles leiduvad vasted pea igale Lakoffi-Johnsoni pakutud mõistemetafooriteooria mõistele, kontseptuaalset metafoori nimetab Weinrich *pildialaks* [*image field*]. H. Weinrich jõuab kognitiivsele metafooriteooriale kõige lähemale. O. Jäkel peab oluliseks, et kuigi Lakoffi-Johnsoni teooria originaalsus võib kahaneda, „ei tohiks nende tõsist panust nii metodoloogiasse kui ka epistemoloogilisse raamistikku ignoreerida“ ja kognitiivse metafooriteooria eellugu tuleks täiendada ning senisest enam arvesse võtta. (Samas: 22–23)

2.2. Mõistemetafooriteooria ja mõistemetafoori olemus

Mõistemetafooriteooria (ing *conceptual metaphor theory* ehk CMT) keskmes on põhimõte, et inimeste mõtlemist ning tegutsemist suunab metafooridel põhinev mõistesüsteem, millest enamasti teadlikud ei olda, ning seda süsteemi kasutatakse abstraktsetest mõistetest kõnelemiseks konkreetsete mõistete abil. Teooria sõnastasid Ameerika keeleteadlased George Lakoff ja Mark Johnson (2011: 35) teoses „Metafoorid, mille järgi me elame“ (1980), milles formuleerisid lingvistikas valitsenud arusaamu ümberlukkava põhimõtte, et metafoor pole pelgalt poeetiline kujund ega retooriline kaunistus, vaid taju, maailmas orienteerimist ja teiste inimestega läbisaamist liigendav nähtus. Inimese mõtlemisprotsessid on metafoorsed ning keeleliselt väljendatud metafoorid on võimalikud, sest mõtlemine on loomuldas metafoorne (samas: 38). Mõistemetafooriteooria põhimõisted on kontseptuaalne e mõistemetafoor, mõistestamine e kontseptualiseerimine, allik- ja sihtvaldkond.

Katre Õim (2005: 1751–1752) toob G. Lakoffi ja M. Johnsoni teooria peamiste uuendustena välja, et metafoori hakati mõistma mitte sõnade, vaid mõistete omadusena ning metafoore kasutavad igapäevaelus tavalised inimesed. Samuti on oluline, et metafoorid pole mitte „keelelisel ehted“, kaunistused, vaid vältimatud protsessid mõtlemises ning arutlemises. (Samas)

Mõiste- ehk **kontseptuaalne metafoor** (ing *conceptual metaphor*) võimaldab ühe mõistelise valdkonna mõistmist teise kaudu. Mingist (enamasti keerulisemast, abstraktsemast) nähtusest räägitakse nii, „nagu see kuuluks mingite teiste, lihtsamini tajutavate nähtuste hulka“ (Veismann 2022: 617). Mõistemetafoor on „mõtlemise tasandi nähtus, mis annab võimaluse paljudeks keelelisteks väljenditeks“ (samas). E. Vainik ja A. Velt (2006: 106) rõhutavad, et (mõiste)metafoorid võimaldavad inimestel väljendada seda, mille väljendamine otseses tähenduses võib osutada keeruliseks. **Mõistestamiseks** e **kontseptualiseerimiseks** (ing *conceptualization*) nimetatakse sõnumi tähendusesituse kujutamist vastavalt mõttele (Karlsson 2002: 67).

Kuna mõistemetafoor on „süsteemaatiline hulk vastavusi kahe kogemusliku valdkonna vahel“ (Kövecses 2022: 2), koosneb kontseptuaalne metafoor kahest domeenist, mida nimetatakse allik- ja sihtvaldkonnaks. **Allikvaldkond** (ing *source domain*; vahel ee ka allikdomeen, lähtevaldkond) on konkreetne, **sihtvaldkond** (ing *target domain*; vahel ee ka sihtdomeen) aga abstraktne mõiste. Mõistestamisprotsessi aluseks on allikvaldkond,

sihtvaldkonda mõistestatakse allikvaldkonna kaudu. Empiirilised andmed tõestavad, et füüsilised objektid esinevad enamasti allikvaldkonnana. Näiteks mõistemetafooris ELU ON TEEKOND on ELU sihtvaldkond ja TEEKOND allikvaldkond. (Kövecses 2022: 5) Mõistemetafooriteooria seisukohast hõlmab valdkond (ing *domain*) erinevaid omavahel seotud keelelisi elemente, väljendeid, mis ühe mõiste raamesse mahuvad (Dancygier 2020: 29). Tuntud on Lakoffi ja Johnsoni näide mõistemetafoorist VAIDLUS ON SÕDA, milles allikvaldkond SÕDA võimaldab kasutada erisuguseid sõjasõnavara väljendeid, näiteks „*ründama, vastuväidetega pommitama, seisukohast taganema, peale jääma, alla andma, nõrka kohta sihtima*“ (Lakoff, Johnson 2011: 39), ning need „moodustavad süstemaatilise viisi vaidluste lahingulaadsetest aspektidest rääkimiseks“ (samas).

Mõistemetafoori omaduseks on selle osalisus. See tähendab, et „mõiste struktuuri metafoorne organiseerimine toimib vaid osaliselt ja mitte täielikult“ (Lakoff, Johnson 2011: 45). Allikvaldkond toob esile abstraktse sihtvaldkonna teatud omaduse, jättes ülejäänud domeeni omadused ning tunnused kõrvale. Teine oluline mõistemetafoori tunnus on selle hierarhilisus: mõistemetafoor EESMÄRGIPÄRANE ELU ON TEEKOND on ühtlasi ka metafoor EESMÄRGID ON SIHTKOHAD, RASKUSED ON TAKISTUSED jne (Kövecses 2022: 9). Samuti on välja toodud mõistemetafooride multimodaalsust: keelelises väljenduses avalduvad mõistemetafoorid avalduvad ka žestides, joonistes jm (samas: 7–8).

Mõistemetafooriteooria on aja jooksul palju muutunud ning seda on mõned keeleteadlased ka kritiseerinud. Samas toob Zoltán Kövecses (2022: 17) välja, et paljuski toetub see kriitika Lakoffi-Johnsoni 1980. aastal ilmunud tööle, mis esindab vaid kognitiivse metafooriteooria alguspunkti. Üks olulisemaid etteheiteid mõistemetafooriteooriale puudutab domeeni ehk mõistelise valdkonna defineerimise keerukust. Mitmed kognitiivse metafooriteooria mõisted (nt *mõisteline valdkond, freim, kujundskeem* ja *mentaalne ruum*) on raskesti defineeritavad ning toetuvad kognitiivse keeleteaduse põhimõttele, et inimese taju on süsteemselt organiseeritud. Üheks nüüdseks ümber lükatud mõistemetafooriteooria etteheiteks on, et see põhineb tsirkulaarsel arutluskäigul. (Samas: 17–18)

2.3. Ajametafoorid ja nende uurimine

Mõistemetafooriteooria aluseks on põhimõte, et abstraktseid mõisteid struktureeritakse konkreetsemate mõistete-nähtuste kaudu. Ajametafooride eritlemisega uuritakse kognitiivses lingvistikas aja kontseptualiseerimist, seejuures on järeldatud, et aja mõistestamine pole mõtteprotsessis ühtne fenomen, vaid kompleksne kogum erinevaist mõistemetafooridest (Evans 2007: 733). See, kuidas inimesed eri keeltes aega tajuvad ning kontseptualiseerivad, sõltub kognitiivsetest protsessidest, kultuurist ning keskkonnast. (Filipović, Jaszczolt 2012: 1–2) Viimased uuringud on näidanud, et lisaks eelpool mainituile on metafoorne mõtlemine sõltuv ka inimeste individuaalseist eripäradest (vanus, sugu, kehasuurus, füüsis jm) (Feist, Duffy 2023: 2). Ajametafooride uurimine on oluline, sest aeg ja ruum on peamised mõistelised valdkonnad, st kontseptuaalsed domeenid, mida inimesed iga päev kasutavad, ning nende eritlemine võimaldab mõista erinevate keeleliste ja kultuuriliste kogukondade ajalisi-ruumilist arusaamist. Valdavalt ollakse nüüdisaegses kognitiivses lingvistikas veendumusel, et inimeste arusaamine ajast on seotud arusaamisega ruumist, ja uuringuis tehtud katsed tõestavad, et aja väljendamisel kasutatakse ruumiga seotud metafoore. (Filipović, Jaszczolt 2012: 1–2) Seesugusele järeldusele on jõutud ka mittesugulaskeeli ning geneetiliselt kaugeid kultuure uurides (Feist, Duffy 2023: 2).

Seega on aja kontseptualiseerimise peamiseks allikvaldkonnaks füüsiline ruum: aega kirjeldavad mõistemetafoorid tulenevad ruumis navigeerimisest, orienteerumisest ning liikumise vaatlemisest. Kuna aeg on ühelt poolt keeruline, teisalt aga tavaline ning tihedalt kasutatav abstraktne mõiste, pakub just ajametafooride uurimine rikkalikku ainet kompleksse metafoorilise mõtlemise uurimiseks. Viimaste aastakümnete kognitiivseis uurimistöodes lähtutakse põhimõttest, et pelgalt lingvistilisest tõestusest jääb metafoorsete seoste uurimisel väheks ning koostööd tehakse teiste kognitiivteadustega, eeskätt psühholoogiaga, ning kultuuriuuringutega. (Samas)

Eesti keele ajametafoore uurinud Ann Veismann toob magistritöös „Aega väljendavad ruumimetafoorid: teoreetiline mudel ja rakendus eesti keelele“ (2000: 70) välja kolm küsimust, mille alusel ruumilisi ajaväljendeid eritleda. Neist küsimusist lähtuvalt valmis ülevaade eesti kirjakeele ning murrete ajaväljendeist.

1. Kas tegemist on LIIKUVA AJA või LIIKUVA VAATLEJA metafooriga?
2. Kas tegemist on minevikule, olevikule, tulevikule või hoopis kestusele või kordumisele osutava väljendiga?
3. Millist (ruumi)väljendit konkreetselt on aja mõistestamiseks kasutatud?

LIIKUVA AJA (ing MOVING TIME) **metafoor** tähendab, et „aeg liigub (olevikus) seisvast vaatlejast mööda“ (Veismann 2000: 72). M. Feist ja S. Duffy (2023: 2) defineerivad seda metafoori kui „konveierlinti, millel sündmused liiguvad, tulevikust minevikku“. Eesti keeles väljendub LIIKUVA AJA metafoor nt *minema*-tüvelistes sõnades (nagu *minev*, *minevane*, *läinud*), väljendeis *möödanik*, *möödunud* (*ajal/aastal*), *möödunudaastane*, *mööda*, *möödas*, *aega mööda saatma*, samuti väljendeis sõnaga *olnud* (nt *olnud aegadel*), *kaduvik* (nt *Nädalad ja kuud veeresid kaduvikku*), *eelmine* (nt *eelmisel aastal*), väljendeis postpositsiooniga *eest* (nt *aastate eest*), liitsõnades *eest*-täiendosaga (nt *eestpõlve* 'noorem generatsioon'), ka *eel*- ja *eespool*, samuti tulevikku väljendavad sõnad-fraasid, nagu *tulev* (nt *tuleval aastal*), *tulevik*, *saabuma-lähene* (*saabuv/lähenev aasta*), *pärast* ja *pärastpoole*, *järgmine* (nt *järgmisel nädalal*), *eel*, *eelne*, *eelõhtul* (nt *võistluste eelõhtul*) (Veismann 2000: 72–80).

LIIKUVA VAATLEJA ehk **AJAMAASTIKU** (ing MOVING EGO) metafoor konstrueerib aja kui liikumatu maastiku, millel vaatleja ringi liigub. (Feist, Duffy 2023: 2) Ajad ja sündmused on „kui paigad ajamaastikul“ (Veismann 2000: 81). Eesti keeles väljendub LIIKUVA VAATLEJA metafoor nt väljendeis postpositsiooniga *tagasi* (nt *kaua aega tagasi*), sõnas *seljataga* (nt *Kui ülikool seljataga*, *läksin tööle*), tulevikku väljendavais sõnades *edaspidi*, *edasi*, *ees* ja *eel*, maastikumetafoorides *otseteed*, *otsekohe*, *otsemaid* (nt *Asus otseteed tegutsema*), (*otse*)*joonelt*, *otsejoones*, *otsejoont*, *jalamaid*, *paiku* (nt *kella kahe paiku*), *kandis* (nt *kella ühe kandis*), *üle* (nt *üle aastate*), *aegamööda*, *ajapikku* e *ajapiki*, *ajakohane*, *ajajärk*, *järk-järgult*, *järsku* (nt *Lumi tuli järsku maha*).

3. Uurimismaterjal ning meetod

Selleks, et eritleda kliimakriisist rääkimise mõistemetafoore, võeti uurimismaterjaliks eesti keele ühendkorpuse 2023. aasta versioonist (ÜK 2023) kõik sõna *kliimakriis* sisaldavad laused, mida oli ühtekokku 3789. Ühendkorpusega töötati Sketch Engine'i keskkonnas. 3789 lausest 1471 kuulub ajamärgistusega alamkorpusesse (2014–2023), 930 2023. aasta veebi alamkorpusesse, 810 2021. aasta veebi alamkorpusesse, 431 2019. aasta veebi alamkorpusesse, 64 ilukirjanduse alamkorpusesse (2000–2023), 41 2017. aasta veebi alamkorpusesse, 21 Vikipeedia alamkorpusesse (2023), 15 2013. aasta veebi alamkorpusesse, 4 akadeemiliste tekstide alamkorpusesse ning 2 koondkorpusesse (1990–2008).

Kõik 3789 lauset laaditi Sketch Engine'ist alla Excelisse ning seejärel otsustati, kas sõna *kliimakriis* esineb neis mõistemetafoorses kontekstis, poetilise troobi koosseisus või otseses tähenduses. Mõistemetafoore sisaldavaist lauseist koostati bakalaureusetöö tarvis omaette alamkorpus, mis koosneb 261 lausest (vt LISA 1). Alamkorpus märgendati: lausete juurde kirjutati välja sõna(d), mille alusel metafoorsus määrati, vastav mõistemetafoor ning neis liikuv entiteet.

261 lausest 100 pärineb ajamärgistusega alamkorpusest, 64 2023. aasta veebi alamkorpusest, 60 2021. aasta veebi alamkorpusest, 31 2019. aasta veebi alamkorpusest, 4 2017. aasta veebi alamkorpusest, 1 2013. aasta veebi alamkorpusest ja 1 ilukirjanduse alamkorpusest.

Metafooride määramisel toetuti A. Veismanni magistr töö loetelule (Veismann 2000), mis on toodud eelnevas peatükis, G. Lakoffi ja M. Johnsoni teosele „Metafoorid, mille järgi me elame“ jt inglise keele kohta tehtud uurimustele, mis on toodud teooriaosas.

Siinses töös otsiti ajametafoori definitsioonist lähtuvalt mõistemetafoore, mis väljendaksid liikumist (nt *pidurdama, kulgema, kaasa tooma*) või sündmuslikkust (nt adverb *käsil* või väljendid *uksele koputama, pakul, lävel, künnisel*). Ühendkorpusest saadud materjal oli mõistemetafoorirohke. Tööst otsustati välja jätta ühendkorpuses väga sagedased võitlusmetafoorid (nt *võitlema, võitma, alistama, maadlema*), samuti ei mahtunud töö raamesse mõistemetafoorid, mis väljendavad entiteedi enda suurenemist, intensiivistumist (nt *paisuma, kasvama, süvenema*) ja mitmed ajametafooridega mitteseotud personifikatsioonid (nt *kliimakriis sunnib/nõuab/tapab*). Andmestikku käidi eritlemistapi käigus üle mitmeid kordi, sest varem mittemetafoorseina tundunud laused said arutelude ning kirjandusega tutvumise käigus siiski metafoorse tähenduse. Näiteks jäi esialgu välja verb *peatama*, ent kas või lauses

Suurte muudatuste läbiviimisel, nagu seda on kliimakriisi peatamine, peab tunnetama valu, kuid nägema ka positiivset võimalust ja omama usku tulevikku on ülekanne siiski tuvastatav.

Mõistemetafooride tuvastamine on subjektiivne protsess, sest need on kontekstipõhised diskursiivsed fenomenid. Töö käigus vaadeldi sõna *kliimakriis* sisaldavaid üksiklauseid. Mõistemetafoorsuse määramisel toetuti isiklikule keelevaistule, varasemaile uurimusile, tähenduse otsustamisel eesti keele seletavale sõnaraamatule (EKSS) ja Sõnaveebile. Mõistemetafooride leidmisel ja määramisel oli palju abi 5.–7.12.2024 kirjutamislaagris toimunud aruteludest Ann Veismanni, Ene Vainiku, Piia Taremaa ning Marge Käsperiga.

Raskusi valmistas üleminekuala ning mõistemetafoorid, mis otseselt liikumist ei väljenda, ent mille mõistestamise tulemus on liikumist eeldanud. Seesuguseks üleminekuala sagedaseks näiteks on adverb *silmitsi*: [---] *mis sobib igas vanuses lugejale, kõigile, kes tunnevad end kliimakriisiga silmitsi seistes jõuetuna*. Samuti pole alati lihtne vahet teha mõistemetafooridel ning konventsionaliseerunud väljendusviisidel, nt tekitasid küsimusi fraasid *kaasas käima* ja *käikäes käima*, millest esimene määrati konventsionaliseerunud väljendusviisiks, st mittemõistemetafooriks, ning teine mõistemetafooriks.

Areduse mõttes nimetatakse metafoore esindavaid verbe, selle infiniitseid vorme ja tuletisi kõiki verbideks, sest vormist olenemata kannavad nad edasi sama metafoorset sisu. Korpusest kogutud andmestik ning seega ka töö näitelauseste kirjalpilt on töös esitet muutmata kujul.

4. Kliimakriisist rääkimise metafoorid

Eritletud 3789 lausest 261 määrati LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE või LIIKUVA VAATLEJA mõistemetafoori sisaldavaks. 173 lauses esines LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE metafoori ja 81 lauses LIIKUVA VAATLEJA metafoori. 7 lauses esinesid mõlemad metafoorid korraga.

Tabel 1. Mõistemetafooride jaotus lauseti.

Metafoor	Hulk	Osakaal
LIIKUV AEG/SÜNDMUS	173	66,3%
LIIKUV VAATLEJA	81	31%
LIIKUV VAATLEJA + LIIKUV AEG/SÜNDMUS	7	2,7%
Kokku	261	

LIIKUVA AJA ja LIIKUVA VAATLEJA metafoorid sisaldavad endas ka teisi mõistemetafoore: mitmed mõistemetafoorid kattuvad ning on hierarhilised. Näiteks on LIIKUVA AJA metafoor sageli ka metafoor KLIIMAKRIIS ON SAATJA/TEEKAASLANE, mis on omakorda ka metafoor KLIIMAKRIIS ON ELUSOLEND.

4.1. Kliimakriis on liikuv aeg/sündmus

LIIKUVA AJA metafoori väljendavad nt lihtverbid *saabuma* (1, 2), *tulema* (3), *jõudma* (4), *lähenema* (5), *pidurdama* (6), *peatuma* (7), väljendid *ukse ees olema* (8). Verbi *saabuma* kasutatakse enamasti oleviku kesksõna isikulises tegumoes, *v*-partitsiibis – *saabuv* – (1), ent esineb ka finiiitseid vorme (2).

LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE metafoori sisaldavaid lauseid on kokku 173.

- (1) Inimkonna püsijäämise küsimust **saabuva kliimakriisi** olukorras tõstatati ka Postimehe Euroopa Parlamendi naiskandidaatide debatil.
- (2) **Kliimakriis on saabunud** ja **kiireneb** rutem kui suurem osa teadlasi ootas (joonis 2, IPCC 2018).
- (3) Just niimoodi – hiilivalt – ta **tulebki**, see **kliimakriis**, meieni.
- (4) **Kliimakriis** ja liikide väljasuremine **on jõudnud** siia.
- (5) Valitsusele võib andestada koroonakriisiaegset käpardlikkust järgmise aasta riigieelarve koostamisel – kõik ministrid jälgivad nakatumiskordajat tõenäoliselt rohkem kui eurosid, aga fakt on see, et **kliimakriis läheneb** meie poole veelgi

kiirema hooga kui enne ning on tagumine aeg planeerida ja rakendada konkreetseid summasid ja meetmeid, millega vähendada transpordisüsteemi heitmeid.

- (6) Kliimaaktivistid leiavad, et USA kliimasaadiku nägemus kliimakriisi pidurdamisest ei erine Harry Potterile ja Gandalfile lootmisest.
- (7) Samas pole pikk kliimakriis sekundiksi **peatunud**.
- (8) ei saa seda ka põhjendamatuks pidada, sest tõepoolest **on** kliimakriis **ukse ees** ja rahvasteränne enneolematu.

LIIKUVA AJA metafoori väljendavad adverbid *möödas* (9) ja *käes* (10).

- (9) Kliimakriis on **möödas**, UN taganes sellest mõni päev tagasi, peale seda, kui Trump nende rahastamisest keeldus.
- (10) Täna ja siin juba kohal olevad äärmuslikud kuumalained ja üleujutused näitavad valusalt, et kliimakriis on **käes** ja puudutab meid kõiki ning kriisi eskaleerumise pidurdamiseks on vaja tegutseda kiiresti.

LIIKUVA AJA metafoori väljendavad nimisõnad *künnisel* (11), *lävel* (12), *pakul* (13).

- (11) Radikaalne on see, et meie ühiskond isegi praegu, globaalse kliimakriisi **künnisel** meie elu tagavate ökosüsteemide ja elurikkuse kaitsega tegelikult ei tegele.
- (12) Me seisame siiski kliimakriisi **lävel**, sest mitte kunagi ei ole need kolm näitajat üheskoos maksimumini jõudnud.
- (13) Üha rohkem räägitakse toidu mõjust kliimale ning me ei ole enam ammu kliimakriisi **pakul**, vaid see on juba käes.

LIIKUVA AJA metafooriga („murrab sisse“) koos esineb sageli personifikatsioon („[k]liimakriis [---] ei koputa uksele“), metafoor KLIIMAKRIIS ON ELUSOLEND (14).

- (14) Kliimakriis mitte enam ei koputa uksele, vaid lausa **murrab** sellest **sisse**.

tulema (15) ja *lähenema*-verbi (16) kasutus viitab enamasti sellele, et kliimakriis kui sündmus pole veel kohal.

- (15) Kui meil tõesti peaks **tulema** suur kliimakriis ja oleme pikaajaliselt ilma energiata (akusid pole, mastid maas või hoopis sõda), ei ole meil ilmselt interneti

kontodel kulla (ja ka aktsiate) omamisest palju kasu, samas füüsiline kuld võib tol hetkel väärtuslikum olla.

(16) Samal ajal **lähenevad** Eestile seitsmepenikoormasaabastega demograafia- ja kliimakriisid.

Tabel 2. LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE metafoori väljendavad sõnad.

	LIIKUV AEG/SÜNDMUS	LIIKUV VAATLEJA + LIIKUV AEG/SÜNDMUS	Hulk
aeglus	1		1
aeglustama	1		1
algama	1		1
ära hoidma	20		20
ees		1	1
ees ootama	1		1
ees ootav	1		1
eesootav	1		1
hoogu juurde andma	1		1
hoogustuma	1		1
järgne	1		1
jätkuma	1		1
jätkuv	1		1
jõudma	5		5
kaasa tooma	9		9
kaduma	1		1
käes	19		19
käes olema	1		1
käesolev	2		2
käima	2	1	3
käimas olema	2		2
käimasolev	3		3
käsil	1		1
kätte jõudma	1		1

kaugel, kohal	1		1
kiirendama	2		2
kiirenema	1		1
kohal	8		8
kohale tulema	1		1
koputama	1		1
kulgema	1		1
lähenema	2		2
lähenema, eel	1		1
lähenev	5		5
lõpetama	1		1
möödas	1		1
ootama	3		3
pakul, käes		1	1
pea peale pöörama	1		1
peagi, käes	1		1
peatama	15		15
peatamaks	1		1
peatamine	1		1
peatuma	2		2
pidurdama	23		23
pidurdamine	1		1
pöörama	1		1
ralli		1	1
saab kiirust juurde	1		1
saabuma	3		3
saabuma, käes	1		1
saabuma, kiirenema	1		1

saabuv	1		1
sisse murdma	1		1
tabama	1		1
täies hoos olema	1		1
tegema	1		1
tooma	2		2
tulema	6		6
ukse ees olema	1		1
ületama	1		1
võib kulgeda	1		1
võidu jooksev		1	1
võidu jooksma		1	1
võidujooks		1	1
Kokku	173	7	180

4.2. Liikuva vaatleja metafoor

LIIKUVA VAATLEJA metafoori väljendatakse nt verbiga *ületama* (17), *väljuma* (18), *välja astuma* (19). LIIKUVA VAATLEJA metafooriga lauseid on kokku 81.

- (17) Kirikupead kinnitasid, et võtavad konverentsi osavõtjad oma eestpalvesse ning kutsusid kõiki inimesi üles andma oma panuse kliimakriisi ületamiseks.
- (18) Neljandaks, hinnastamist käsitletakse kui universaalset lahendust, samas kui kliimakriisist väljumine nõuab kohapõhiseid lahendusi, mis siis, et globaalsel skaalal.
- (19) Koroonapandeemia on õppetund, et maailma teises nurgas sündiv jõuab varem või hiljem ka meie õuele – kliimakriisist ei saa välja astuda.

Ühendverbidest esineb nii lokatiivse kui ka perfektivse abimäärsõnaga verbe.

- (20) Kui me suudame oma kultuuris kliimakriisist üle saada, jätkuvad võimalused kindlasti ka pikemas perspektiivis.

(21) Kolmandaks on innovatsioon kohustuslik, sest ilma selleta ei ole võimalik kliimakriisile vastu astuda.

LIIKUVA VAATLEJA metafoori väljendavad nimisõnad *künnisel* (22), *lävel* (23), *pakul* (24).

(22) Radikaalne on see, et meie ühiskond isegi praegu, globaalse kliimakriisi künnisel meie elu tagavate ökosüsteemide ja elurikkuse kaitsega tegelikult ei tegele.

(23) Me seisame siiski kliimakriisi lävel, sest mitte kunagi ei ole need kolm näitajat üheskoos maksimumini jõudnud.

(24) Üha rohkem räägitakse toidu mõjust kliimale ning me ei ole enam ammu kliimakriisi pakul, vaid see on juba käes.

LIIKUVA VAATLEJA metafoori väljendab ka kaassõna *keset*.

(25) Samuti oleme **keset** üleilmset kliimakriisi, mis ei luba panna ootele rohepöoret.

Mõnikord võib LIIKUVA VAATLEJA metafooriga väljendada ka liikumise mittetoimumist (24).

(26) Koroonapandeemiast ja ka kliimakriisist pole jätkuvalt **üle saadud**.

Tabel 3. LIIKUVA VAATLEJA metafoori väljendavad sõnad.

	LIIKUV VAATLEJA	LIIKUV VAATLEJA + LIIKUV AEG/SÜNDMUS	Kokku
äärel	1		1
edasi minema	1		1
ees	1	1	2
ees ootama	1		1
jõudev	1		1
käima		1	1
keset	5		5
künnisel	2		2
lähedal	1		1
lävel	4		4
oleme, lähedal	1		1

pakul, käes		1	1
ralli		1	1
silme ees hoidma	1		1
silmitsi	34		34
sisenev	1		1
üle saama	4		4
ületama	9		9
ületamine	1		1
vajumas olema	1		1
välja aitama	1		1
välja astuma	1		1
välja tooma	1		1
väljumine	1		1
vankuma	1		1
vastu astuma	3		3
viima	4		4
võidu jooksev		1	1
võidu jooksmata		1	1
võidujooks		1	1
Kokku	81	7	88

4.3. Muud metafoorid

Mõnikord mõistestatakse kliimakriisi metafooriga KLIIMAKRIIS ON ELUSOLEND, mida väljendavad nt fraas *ukse peale koputama*, väljendverb *silmitsi seisma*. Seesugused laused kuuluvad enamasti ka KLIIMAKRIIS ON LIIKUV AEG/SÜNDMUS metafoori hulka.

- (27) **Ukse peale koputav kliimakriis** taob üha närvilisemalt – keskmine eluslooduse liigirikkus on viimase 40 aastaga langenud 60 protsenti, süsinikdioksiidi kogus atmosfääris on inimajaloo kõrgeim ja 2018. aastal raiuti ligi 120 000 ruutkilomeetrit troopilist metsa maha.
- (28) Ühiskond **seisab silmitsi kliimakriisiga**: otsime viise, kuidas kohaneda, püüame leida leevendusmeetmeid ja reastada võimalike lahendusi toimetulekuks.

Huvitav on ka lause (26), sest lisaks kliimakriisile on isikustatud ka (kroon)viirus. Kliimakriisi saabumine on näitelause järgi olnud oodatav, ettenähtav, viirus saabus aga ootamatult.

(29) Erinevalt viirusest ei ole kliimakriis **saabunud** ootamatult.

Metafoori KLIIMAKRIIS ON ANUM väljendab nt lokatiivse abimäärsõnaga ühendverb *välja aitama* (27).

(30) Paneeldiskussioonis tõdesid Steelmonitori kaasasutaja Andri Väljaots, TalTechi ringmajanduse tuumiklabori juht Allan Niidu ja Power Algae juhatuse liige ja arendusjuht Liina Joller-Vahter, et kestlikud ärimudelid **ei aita** meid kliimakriisist välja, aga aitavad meil õiges suunas liikuda.

4.4. Piirialad

Mõnikord esinevad LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE ja LIIKUVA VAATLEJA METAFOORID koos (28). Verb *seisma* viitab, et liikuv entiteet on kliimakriis, adverb *ees* viitab liikuvale vaatlejale.

(31) Kliimakriis ei seisa **ees**.

Lause (29) esimene pool („me ei ole enam ammu kliimakriisi pakul“) viitab LIIKUVA VAATLEJA metafoorile, kusjuures liikujaks on *meie*, lause teine pool („see on juba käes“) viitab aga LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE metafoorile.

(32) Üha rohkem räägitakse toidu mõjust kliimale ning me ei ole enam ammu kliimakriisi **pakul**, vaid see on juba **käes**.

Adverb *silmitsi* on tõlgendatav nii LIIKUVAT VAATLEJAT kui ka LIIKUVAT AEGA väljendava metafoorina. Kuna eeskätt eeldab silmitsi seismine vaatleja liikumist, märgendati määrsõna silmitsi sisaldavad laused LIIKUVA VAATLEJA metafoorina (30).

(33) Muidu igati õpetlik lugu, kuid too kliimakriisiga **silmitsi** seismine oli veits liiast...

Huvitavaiks metafoorideks on *võidujooks* (31, 32, 33), *käsi käes käima* (34) ja *ralli* (35), mis eeldavad koos liikumist ja võistlemist.

(34) Arhitektuuriteadlase Triin Ojari sõnul kostavad praeguses tehnoloogia arengu ja kliimakriisiga **võidu jooksvas** maailmas võlusõnadena sellised mõisted nagu

hajutatud asustus, energiasõltumatus ja isemajandamine; taasavastatud on kogukond, kodutöö, koduõpe ja kodutoit.

- (35) Kui sajandivanune moodne linn koondas masse, kasvatas tihedust ja lahutas efektiivsuse mõttes elamise, tootva töö võivaba aja veetmise omaette üksusteks, siis tänases tehnoloogia arengu ja kliimakriisiga võidu jooksvas maailmas kostuvad võlusõnadena hajutatud asustus (uus suburbia!
- (36) Guterres ütles tippkohtumist avades, et " kliimakriis on **võidujooks**, mida me oleme kaotamas, aga mille me võime võita".
- (37) Kliimakriisiga **käsikäes käivad** probleemid pole Läänemere jaoks kuidagi võõrad, kuid millegipärast ei teadvustata neid Eestis piisavalt.
- (38) Kliimakriis on **ralli**, mida oleme kaotamas, aga tegemist on siiski ralliga, mida meil on võimalik võita," ütles Guterres ja avaldas lootust, et lubaduse andmine on pööre kliimamuutuste vastases võitluses.

4.5. Liikuv entiteet

261 lausest 169 on liikuvaks entiteediks *kliimakriis* (36, 37, 38).

- (39) Kliimakriis **ei tule**, see juba **käib**.
- (40) Ja kliimakriis **saab** praeguse jama pealt ainult **kiirust juurde** ja see mõjutab meid kõiki.
- (41) Samas **pole** pikk kliimakriis sekundikski **peatunud**.

28 lauses on liikuvaks entiteediks *meie* (39).

- (42) **Me seisame** siiski kliimakriisi lävel, sest mitte kunagi ei ole need kolm näitajat üheskoos maksimumini jõudnud.

Alati pole LIIKUVA VAATLEJA metafoori puhul võimalik liikujat, st tegijat/tegevussubjekti tuvastada: öeldisverb on kas umbisikulises tegumoes (40) või üldisikuline (41).

- (43) Koroonapandeemiast ja ka kliimakriisist **pole** jätkuvalt **üle saadud**.
- (44) Kliimakriisi ületamiseks võiks kujuneda välja toimiv maailmavõim, sest ilma ressursse ja kohustusi jaotamata **ei tule** enam **toime**.

Liikuja saab seejuures olla liigutatav (42, 43).

- (45) Ma olen seda mõtestanud nii, et kui minu vanemate põlvkonna ja minu vanavanemate põlvkonna, seda nii Eestis, Euroopas kui kogu maailmas, jaoks oli

tavapärane looduse vallutamise mudel, kus loodust püüti maksimaalselt iseenda käe järgi kujundada ja võimalikult efektiivselt ressursi kätte saada, siis tänaseks on need teod ja otsused **viinud meid kliimakriisi** .

- (46) Guterres selgitas pessimistlikku tooni: maailmas endiselt märatsev Covid-19 pandeemia on lisaks inimkaotustele suurendanud ka ebavõrdsust, planeet **vangub kliimakriisi** käes, sõjad ja vägivald Afganistanis, Etioopias ja Jeemenis on raputanud julgeolekut ning desinformatsioon avaldab polariseerivat mõju kõikjal.

Tabel 4. Liikuvad entiteetid lauseis.

Liikuv entiteet	Lauseid
Ameerika Ühendriikide teadusfondi teadlased	1
arengumaad	1
ebaselge	12
Eesti	2
Eesti tulevased rahvasaadikud	1
inimkond	3
kliimakriis	169
kliimakriis ja elurikkuse kriis	1
kliimakriis ja kliimamuutus	1
kliimakriis ja probleemid	1
kliimakriisi mõjud	1
kliimakriisid	2
kõik	3
kõik inimesed	1
lendajad	1
linnud	1
maailm	12
maailm ja kliimakriis	1
meie	28
meie ja kliimakriis	3
nemad	1
noored	1
planeet	1

planeet Maa	1
rahvad ja riigid	1
riigid	1
ühiskond	3
üldisikuline	5
umbisikuline	2
Kokku	261

Kokkuvõte

Bakalaureusetöös uuriti, missuguseid aega väljendavaid mõistemetafoore kasutatakse eesti keeles kliimakriisist kui ühiskondlikult olulisest temast rääkimisel, ning selle teoreetiliseks põhjaks oli mõistemetafoorteooria ning ökolingvistika. Peamiseks meetodiks oli korpusanalüüs: eesti keele ühendkorpuse 2023. aasta versiooni põhjal leiti 3789 sõna *kliimakriis* sisaldavat lauset, mida eritleti ja millest 261 määrati ajametafoori sisaldavaks. Neist lauseist koostati märgendatud alamkorpus. Töö eesmärk oli selgitada, kas kliimakriisi kontseptualiseeritakse pigem LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE või LIIKUVA VAATLEJA metafoori kaudu ja missugune entiteet metafoorselt liigub..

Töö tulemusena leiti, et kliimakriisist kõnelemisel kasutatakse enim LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE metafoori: 261st analüüsitud lausest 173 sisaldavad seda metafoori. 81 lauses oli LIIKUVA VAATLEJA metafoor. 7 lauses esinesid LIIKUVA AJA/SÜNDMUSE ja LIIKUVA VAATLEJA metafoorid koos. Liikuva entiteedina domineeris *kliimakriis*, sagedased olid ka *meie*, *maailm* ning rohkem kui ühel korral esinesid ka *inimkond* ja *ühiskond*. Umb- ja üldisikulised laused polnud kogutud materjalis sagedased (vastavalt 2 ja 5 korda).

Metafoorianalüüs viitab, et eesti keeles kliimakriisist rääkimisel domineerib metafoorne raamistus, milles kliimakriisi tajutakse enamasti vaatleja (inimkonna) poole liikuva sündmusena (KLIIMAKRIIS KUI LIIKUV SÜNDMUS), mitte inimtegevuse kaudu kujuneva protsessina. Kui lähtuda kognitiivse keeleteaduse põhipostulaadist, et keel ei ole autonoomne struktuur ning keele kasutamine on teadmiste, tunnete, suhtumise ja muude kognitiivsete protsessidega olemuslikult ja lahutamatu seotud, siis näib, et senine metafoorikasutus võib süvendada lõhet inimeste ja looduse vahel. Ka ökolingvistilisest vaatenurgast lähtuvalt osutab töö, et kliimakriisist rääkimise diskursuses esinevad mõistemetafoorid mõjutavad inimese ja looduse vahelise suhte kujunemist. Samas tuleb uurimuse tulemusi tõlgitsedes arvestada korpusanalüüsi ja valitud märksõna piiratusena ning põhjalikumate järelduste tegemiseks tuleks edaspidi kasutada mitmekesisest ainekogu, erinevaid märksõnu ja mõistemetafoore.

Autor loodab, et sinne töö võiks pakkuda edasist mõtlemis- ja uurimisainet mõtestamaks mõistemetafooride kasutamise olulisust ja mõju ühiskondlike suurte teemade, sealhulgas inimese ja looduse vahelise suhte diskursuses.

Summary

This bachelor's thesis examines climate crisis discourse in Estonian, focusing on the temporal conceptual metaphors used to describe the climate crisis: the MOVING TIME/EVENT metaphor or the MOVING OBSERVER metaphor. The theoretical framework of the study is based on conceptual metaphor theory and ecolinguistics.

Based on that, two questions were established:

1) Which temporal conceptual metaphor is more frequently used in climate crisis discourse in Estonian: the MOVING TIME/EVENT metaphor or the MOVING OBSERVER metaphor?

2) Which entities function as the moving elements in temporal metaphors related to the climate crisis?

A corpus-based qualitative analysis was carried out using Estonian National Corpus 2023 (ÜK 2023). All sentences containing the keyword *kliimakriis* ('climate crisis') were extracted from the corpus (3789 sentences). From these, all sentences containing temporal conceptual metaphors were identified and a new annotated subcorpus was compiled. Metaphors were analysed relying on Lakoff and Johnson's „Metaphors We Live By“ (1980) and compared by the results with earlier findings (Veismann 2022). In total 261 sentences containing temporal conceptual metaphors were identified.

This research shows that the MOVING TIME/EVENT metaphor dominates in climate crisis discourse (173 sentences) while the MOVING OBSERVER metaphor is less frequent (81 sentences). Climate crisis most often functions as the main moving entity in these metaphors. The use of impersonal constructions is relatively limited.

The findings suggest that climate crisis discourse in Estonian predominantly frames the crisis as an approaching event rather than emphasizing human agency. From an ecolinguistic perspective, the study highlights how metaphorical patterns in climate discourse contribute to broader conceptualizations of the relationship between humans and nature.

Keywords: conceptual metaphor, conceptual metaphor theory, ecolinguistics, climate crisis

Kirjandus

Dancygier, Barbara 2020. Figurativeness, conceptual metaphor, and blending. – The Routledge handbook of metaphor and language. Toim Demjén, Zsófia, Semino, Elena. New York: Routledge

Evans, Vyvyan 2007. How we conceptualise time: language, meaning and temporal cognition. – The Cognitive Linguistics Reader. Toim Evans, Vyvyan, Bergen, Benjamin, Zinken, Jörg. London: Equinox Publishing Ltd

Feist, Michele I., Duffy, Sarah E. 2023. To each their own: a review of individual differences and metaphorical perspectives on time. – *Frontiers in Psychology*. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1213719

Filipović, Luna, Jaszczolt, Kasia M. 2012. Introduction: Linguistic, cultural, and cognitive approaches to space and time. – *Space and time in languages and cultures*. Toim Filipović, Luna, Jaszczolt, Kasia M. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company

Fill, Alwin 2018. Introduction. – The Routledge handbook of ecolinguistics. Toim Fill, Alwin, Penz, Hermine. New York: Routledge

Fill, Alwin, Penz, Hermine 2018. Ecolinguistics in the 21st century: new orientations and future directions. – The Routledge handbook of ecolinguistics. Toim Fill, Alwin, Penz, Hermine. New York: Routledge

Fuoli jt = Fuoli, Matteo, Littlemore, Jeannette, Turner, Sarah 2021. Sunken ships and screaming banshees: metaphor and evaluation in film reviews. – *English Language and Linguistics* 26 (1), 75–103

Halliday, Michael A. K. 2001. New ways of meaning: The challenge to applied linguistics. – The ecolinguistics reader: Language, ecology and environment. Toim Fill, Alwin, Mühlhäusler, Peter. London: Continuum

Helm jt = Helm, Aveliina, Keller, Margit, Küsel, Maie, Marling, Raili, Orru, Hans, Orru, Kati, Poom, Age, Post, Piia, Toll, Velle, Vihalemm, Triin 2023. Eesti kliimamuutuse tuules: mida teada ja ette võtta. <https://novaator.err.ee/1608933755/eesti-kliimamuutuse-tuules-mida-teada-ja-ette-votta>. Vaadatud 02.05.2024

Hendrikson, Reet 2002. Keeleteaduse teooriate metafoorikäsitusi. – Keel ja Kirjandus nr 11, 764–776

Jäkel, Olaf 1999. Kant, Blumenberg, Weinrich: Some forgotten contributions to the cognitive theory of metaphor. – *Metaphor in cognitive linguistics: Selected papers from the*

fifth international cognitive linguistics conference. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company

Karlsson, Fred 2002. Üldkeeleteadus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus

Kiili, Jaanus 2003. Süvaökoloogiline maailmapilt. – Akadeemia nr 8, 1711–1734

Kilgarriff jt = Kilgarriff, Adam, Rychlý, Pavel, Smrž, Pavel, Tugwell, David 2004. The Sketch Engine. *Proceedings of the 11th EURALEX International Congress*: 105-116

Kukk, Marek 2016. Pagulased Eesti meedias: korpuspõhine lähenemine. Magistritöö. Tartu Ülikool

Kövecses, Zoltán 2022. Extended conceptual metaphor theory. Cambridge: Cambridge University Press

Lakoff, George, Johnson, Mark 2011. Metafoorid, mille järgi me elame. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus

Næss, Arne 2023. Elufilosoofia. Tartu: Ilmamaa

Ortony, Andrew 1998. Metaphor and thought. Cambridge: Cambridge University Press

Pajusalu, Renate 2009. Sõna ja tähendus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus

Stibbe, Arran 2018. Positive discourse analysis. – *The Routledge handbook of ecolinguistics*. Toim. Fill, Alwin, Penz, Hermine. New York: Routledge

Vainik, Ene, Velt, Anneli 2006. Viha metafoorid ja kognitiivne mudel eesti keeles. – *Keel ja Kirjandus* nr 2, 104–122

Veismann, Ann 2000. Aega väljendavad ruumimetafoorid: teoreetiline mudel ja rakendus eesti keelele. Magistritöö. Tartu Ülikool

Veismann, Ann 2020. Kelle *ees* ja mille *taga*? Ruumis orienteerumise viisid eesti keeles. – *Keel ja Kirjandus* 8–9, 737–756

Veismann, Ann 2022. Mõistemetafoorid sõnaga *aeg* eesti keeles. – *Keel ja Kirjandus* nr 7, 617–642

Õim, Haldur 2008. Kognitiivne pööre. – *Keel ja Kirjandus* 8–9, 617–627

Õim, Katre 2005. Metafoori mõistmise mudelid: kategoriseerimine vs. võrdlemine. – *Akadeemia* nr 8, 1751–1772

ÜK 2023 = Eesti keele ühendkorpus 2023. Koost. Koppel, Kristina, Kallas, Jelena. <https://doi.org/10.15155/3-00-0000-0000-0000-08D17L>. Vaadatud 02.05.2024

Zhou, Wenjuan 2017. Ecolinguistics: Towards a new harmony. – *Language Sciences* 62, 124–138

LISA 1

Jrk	Lause	Alamkorpus	Allikas	Märksõna	Liigitus	Metafoor	Liikuv entiteet
1	Isegi, kui vähendame emissioone drastiliselt, aga metsad ei suuda süsinikku siduda, ei ole me endiselt suutelised kliimakriisi pidurdama," rääkis volinik.	VEEB 2023	delfi.ee	pidurdama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
2	Kliimakriis tabas meid kõiki ootamatult.	VEEB 2023	postimees.ee	tabama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
3	Kliimakriis pöörab elu pea peale: metroost ja tunnelitest saavad veteväljad	VEEB 2021	delfi.ee	pöörama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
4	Just niimoodi – hiilivalt – ta tulebki , see kliimakriis, meieni.	Timestamp ed 2014–2023	president.ee	tulema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
5	Järgmine suur kriis, juba käesolev kliimakriis , toob need veelgi ilmsemalt välja.	VEEB 2023	sirp.ee	käesolev	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
6	Kliimakriisi pidurdamiseks tuleks teha ulatuslikke muudatusi majanduses, sealhulgas selles, kuidas mõeldakse tööst, transpordist, eluasemest ja poliitikas osalemisest.	Timestamp ed 2014–2023	norden.ee	pidurdami ne	nimisõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
7	Maailm on keset kliimakriisi ja liikumas kas parema või halvema maailma poole.	VEEB 2023	oixio.ee	keset	kaassõna	LIIKUV VAATLEJA	maailm

8	Lisaks peab kliimamuutustest ja nende tagajärgedest aru saama ka avalikkus, sest kliimakriisi kulgemine sõltub eelkõige poliitilistest otsustest.	VEEB 2023	ut.ee	kulgema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
9	Pole ime, et me kliimakriisi sohu vajumas oleme.	VEEB 2021	wordpress.com	vajumas olema	muu	LIIKUV VAATLEJA	meie
10	Bioloogilise mitmekesisuse keskuse tegevjuht Kieran Suckling ütles selle kohta, et "presidendil on kavas muuta nii Pariisi kliimalepet kui kaitsta hunte, need esimesed sammud näitavad, et ta mõtleb tõsiselt kliimakriiside ja liikide väljasuremisohu peatamisele ".	VEEB 2021	ejs.ee	peatamin e	nimisõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriisid
11	Seotud lood: Jeremy Clarkson nimetab Greta Thunbergi ohtlikuks segaseks: mine tagasi kooli ja ole vait (20) 05.12.2019 Madridis algavad läbirääkimised peagi käes oleva kliimakriisi leevendamiseks (21) 02.12.2019	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	peagi, käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12	Kell tiksub ja ümberringi kõik muutub nii kiiresti, et on vaja võtta tõsised hoiakud ja igaüks peab mingil moel suhestuma selliste asjadega nagu kliimakriis, mis ei ole tegelikult ainult näide, vaid ongi see lõppjaam, kuhu kõik välja viib.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	viima	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	ebaselge
13	Üksnes üleilmset kliimakriisi silme ees hoides kipub peale tulema ahastus, mistõttu on soovitatud tegutseda jõukohases mõõtkavas.	Timestamp ed 2014–2023	sirp.ee	silme ees hoidma	väljendver b	LIIKUV VAATLEJA	üldisikuline

14	Tema sõnul pole mitte mingisugust alust arvata, nagu liigse süsihappegaasi tõttu ootaks meid eeloleval sajandil ees kliimakriis	VEEB 2023	objektiiv.ee	ees ootama	lokatiivse abimäärsõnaga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	meie
15	Mõned maailma rikkaimate hulka kuuluvatest miljardäridest rahastavad suurt maavarade otsimist Gröönimaal, kus kliimakriis toob kaasa jääkatte sulamise.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	kaasa tooma	lokatiivse abimäärsõnaga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
16	Kerry sõnul peavad eraettevõtted äärmiselt kiiresti heitma ühte valitsustega ja hoidma ära maailma temperatuuri tõusu ning päästma inimeste elusid, mida ähvardab saabuv kliimakriis .	Timestamp ed 2014–2023	objektiiv.ee	saabuma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
17	Aga vaatamata koroonaviiruse levikule ei ole kliimakriis peatunud.	VEEB 2021	bioneer.ee	peatuma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
18	Täna viib lageraiepõhine majandus meid tugevalt elurikkuse kao ja kliimakriisi suunas," leidis Lotman ja lisas, et oleme heast lahendusest veel üsna kaugel.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	viima	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	meie (passiivsed)
19	Kliimakriis ja liikide väljasuremine on jõudnud siia .	VEEB 2021	sirp.ee	jõudma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
20	Jonnaka optimisti teejuht kliimakriisis" on praktiline, optimistlik ja innustav raamat, mis sobib igas vanuses lugejale, kõigile, kes tunnevad end kliimakriisiga silmitsi seistes jõuetuna.	Timestamp ed 2014–2023	tv3.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	kõik

21	Kliimakriisi peatamisel ja loomade vabastamisel on ühine lahendus.	Timestamp ed 2014–2023	muurileht.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
22	Lennuhäbi liikumise ole- mus seisneb selles, et lennukiga lendamine on kliimakriisiga silmitsi seistes taunimisväärne tegu ja lendajaid peaks valda- ma süütunne.	VEEB 2023	transpordiamet.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEHA	lendajad
23	Kliimaaktivistid leiavad, et USA kliimasaadiku nägemus kliimakriisi pidurdamisest ei erine Harry Potterile ja Gandalfile lootmisest.	VEEB 2021	delfi.ee	pidurdama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
24	Läheneva kliimakriisi eel on keskkonnaalased teadmised parim kink.	VEEB 2023	geenius.ee	läheneva , eel	lihtverb, kaassõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
25	Kuna lisaks kliimakriisile on käsil ka elurikkuse kriis, st kuues massiline liikide väljasuremise laine, siis ei tohi soodustada elupaikade hävitamist.	Timestamp ed 2014–2023	erakond.ee	käsil	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
26	Inimkonna püsijäämise küsimust saabuva kliimakriisi olukorras tõstatati ka Postimehe Euroopa Parlamendi naiskandidaatide debatil.	VEEB 2019	izmailova.eu	saabuma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
27	See räägibki kliimakriisi ja keskkonna üldisest olukorrast ehk siis tulevikust, mida ei ole tulemas...	VEEB 2021	kes-kus.ee	tulema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
28	Rääkimata juba tavapäraseks saamas looduskatastroofidest, mis üle maailma tõendavad kliimakriisi kättejõudmist.	VEEB 2023	reform.ee	kätte jõudma	väljendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
29	Nagu kõik ülejäänud maailma riigid, seisab Eesti silmitsi kliimakriisiga .	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	Eesti

30	Triin Reitalu: "Kui räägime käimasolevast kliimakriisist ei tohi ära unustada ka elurikkuse drastilist vähenemist, nii et tegelikult on meil suisa kaks kriisi – kliima- ja elurikkuse kriis.	VEEB 2023	picuki.com	v	käimasole	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
31	Ukse peale koputav kliimakriis taob üha närvilisemalt – keskmine eluslooduse liigirikkus on viimase 40 aastaga langenud 60 protsenti, süsinikdioksiidi kogus atmosfääris on inimajaloo kõrgeim ja 2018. aastal raiuti ligi 120 000 ruutkilomeetrit troopilist metsa maha.	VEEB 2023	teeviit.ee		koputama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
32	Juba kuid väldanud põud, metsapõlengud ja veepuudus on toonud kliimakriisi meile koju kätte.	VEEB 2023	uudis.net.ee		tooma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
33	Tartu Ülikooli botaanika vanemteadur Aveliina Helm tutvustas 28. veebruaril ülikooli peahoones toimunud kohtumisel Vabariigi Presidendile Kersti Kaljulaidile looduspõhiseid lahendusi elurikkuse kao ja kliimakriisi pidurdamiseks ning esitles peagi valmivat Rohemeetri rakenduse prototüüpi, mis aitab igaühel hinnata Eesti maastiku elurikkuse olukorda.	VEEB 2021	ut.ee	a	pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
34	Eesti ja teised Euroopa Liidu liikmesriigid on võtnud kliimakriisi pidurdamiseks eesmärgi saavutada kliimaneutraalsus aastaks 2050.	VEEB 2021	geenius.ee	a	pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
35	"11 000 teadlase ühispöördumine: kliimakriis on käes ja süveneb kiiresti.	VEEB 2021	kliimamuutused.ee		käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

36	Klaasikunstnik Kati Kerstna esitleb kolme uut arvuti abil modelleeritud tahvelklaasist kokku punutud installatsiooni: teos "Käpuli" vihjab meie olukorrale jätkuvas kliimakriisis , "Väärtused" tõstavad fookusse liigirikkuse teema ja "Kokkulepe.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	jätkuma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
37	Kliimakriis on kohal , ägeneb üha enam ning aega kasvuhoonegaaside heitmete vähendamiseks enne senisest veel katastroofilisemaid tagajärgi on sama napilt nagu Ott Tänakul rallirajal ümbritsevat loodust nautida, kirjutab Johanna Maarja Tiik.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	kohal	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
38	See aga ei tähenda, et kliimakriisi peatamine on üksikisikute ainuvastutus – teadvustamine aitab meil ühiskonnana paremat suunda valida.	Timestamp ed 2014–2023	norden.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
39	Tänavusel Arvamusfestivalil toimunud arutelul " Kliimakriis on käes , kas julgeme otsustada?" pidasid toonane keskkonnaameti ringmajanduse osakonna juhataja Rein Kalle ja riigikohtu nõunik Pihel Kuusk dialoogi selle üle, kuivõrd arvestatakse Eesti riigi otsustes kliimamuutusega praegu ning millised on peamised takistused, kui seda ei tehta.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
40	Ühiskond seisab silmitsi kliimakriisiga : otsime viise, kuidas kohaneda, püüame leida leevendusmeetmeid ja reastada võimalike lahendusi toimetulekuks.	VEEB 2023	pikk.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	ühiskond

41	Väga palju on juttu majanduslikest, poliitilistest, keskkondlikest ja füüsilise tervisega seotud mõjudest, mida kliimakriis endaga kaasa toob .	VEEB 2021	mitteformaalne.ee	kaasa tooma	lokaalse abimäärsõnaga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
42	Erinevalt viirusest ei ole kliimakriis saabunud ootamatult.	VEEB 2023	delfi.ee	saabuma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
43	ÜRO peasekretär António Guterres maalis avakõnes tulevikust musta pildi ning rõhutas, et tsivilisatsiooni ohustava kliimakriisiga silmitsi seistes peab inimkond valima lootuse ja allaandmise vahel.	VEEB 2019	ohtuleht.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	inimkond
44	Kliimakriis võib kulgeda oma lõpuni entroopilisel moel, nii et inimkonna üritus hargneb lahti ja selle sisetülid lõpevad mitte paugu, vaid visinaga.	Timestamp ed 2014–2023	vikerkaar.ee	võib kulgeda	perifrastiline verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
45	Meie visioon on säilenõtkke Eesti, mis tegutseb parima saadaval oleva teaduse põhjal aktiivselt kliimakriisi pidurdamise nimel, mahub planeedi Maa ressurside piiridesse ning kus inimesed elavad keskkonnateadlikult ja looduskeskkonnaga kooskõlas.	VEEB 2023	teeviit.ee	pidurdama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
46	"Jah, meile on öeldud, et me kuuleme teid ja nõustutud, et oleme kliimakriisile lähedal , aga tegudes pole meid kuulda võetud," lausus Anton.	Timestamp ed 2014–2023	pealinn.ee	oleme, lähedal	lihtverb, määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	meie
47	Kliimakriis jõudis tasemeni, kus me ei saa enam eriti midagi selle osas teha ning meil on uus probleem: kuidas kõik see tulevikus üle elada.	VEEB 2021	geenius.ee	jõudma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

48	Seda küsivad ka meie aktivistid Eesti poliitikutelt - kuidas te julgete jätkata põlevkivi põletamist, kui kliimakriis on juba käes ?	VEEB 2019	ohtuleht.ee	käes olema	väljendver b	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
49	Ines keeldus kategooriliselt – kõike ei ole alati vaja järele proovida ja seda eriti veel siis, kui seisame silmitsi kliimakriisiga .	VEEB 2021	ohtuleht.ee	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	meie
50	USA kliimasaadik loodab kliimakriisi pidurdamisel tehnoloogiatele, mida pole leiutatud	Timestamp ed 2014–2023	google.com	pidurdam a	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
51	Kas on oodata kliimakriisi või on sellel kõigel loogiline põhjendus?	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	ootama	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
52	Mida me peaksime tegema kliimakriisi pidurdamiseks?	VEEB 2021	maailmakool.ee	pidurdam a	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
53	Võib-olla üks parimaid allikaid, kes seab lähenevat kliimakriisi kahtluse alla, on autori sõnul MIT emeriitprofessor Richard Lindzen, üks maailma juhtivaid autoriteete geoloogiliste vedelike liikumise alal:	VEEB 2023	vanglaplaneet.ee	lähenev	infiniitne verbivorm	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
54	See on ülitähtis, et saaksime aidata mõju võimendada ja mobiliseerida võimalikult palju inimesi kliimakriisi peatamiseks.	VEEB 2019	erakond.ee	peatama	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
55	Kliimakriis on käes ja võtab aasta-aastalt planeedi üle aina enam võimust, sest otsustajatel ei ole huvi seda ohjata," küsib "eesti noorte kliimasaadik COP27l Hanah Lahe.	Timestamp ed 2014–2023	uueduudised.ee	käes	määrsõna	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

56	BBC-ga vesteldes ei nõustunud president Joe Bideni kliimasaadik samas, et ameeriklased peaksid kliimakriisi pidurdamiseks muutma oma tarbimisharjumusi, näiteks sööma vähem liha.	Timestamp ed 2014–2023	google.com	a	pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
57	See aeg, millest eespool unistame, saabub muidugi juhul, kui maailma liidrid võtavad end kokku ja suudavad ülemaailmses koostöös otsustavalt kliimakriisi pidurdada.	VEEB 2023	opleht.ee	a	pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
58	Euroopa kliimapakt – üks rohelise kokkuleppe peamisi algatusi – peab keskenduma inimeste julgustamisele olema lahenduse ja mitte probleemi osa, andes neile mõjuvõimu muuta süsteeme, mis on viinud meid kliimakriisi äärel.	VEEB 2021	europa.eu		viima	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	meie
59	Kliimakriis, mille mõjud on meieni jõudnud juba praegu, jääb igapäevase kempluse varju.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee		jõudma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriisi mõjud
60	Läheneva kliimakriisi eel on räägitud palju suurte süsteemide muutmisest ja survestatud üksikisikuid oma käitumismustreid üle vaatama.	VEEB 2023	geenius.ee		lähenev	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
61	Kahju on vaadata, kuidas ministeerium kulutab rahva raha kampaaniatele, millel puudub laiem eesmärk ja sisuline tegevus kliimakriisi pidurdamisel.	VEEB 2019	izmailova.eu	a	pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
62	Ometi pole kliimakriisi ärahoidmiseks tehtud piisavalt ei globaalsel ega kohalikul tasandil.	VEEB 2019	err.ee		ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõnaga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

63	See tähendab, et tegutseda tuleb sihipäraselt ja kiiresti juba praegu, sest üha hoogustuv kliimakriis on käes .	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
64	Pandeemia ja kliimakriis tõid kaasa diskussiooni kureerimise teemal, ent kureerimine sõja ajal paigutub hoopis spetsiifilisemasse konteksti.	VEEB 2023	sirp.ee	kaasa tooma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
65	Kuigi metsadest üksi ei piisa, et kliimakriis ära hoida – vaja on vähendada ka kasvuhoonegaaside õhkupaiskumist –, rõhutavad artikli tulemused, et metsade kaitse, taastamine ja säästlik majandamine saavad aidata saavutada kliimaeesmärke, vähendades heitmeid ja suurendades süsiniku sidumist. </s>	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
66	USA suurpanga JP Morgan juhatuse esimehe Jamie Dimoni hinnagul on kliimakriisi ära hoidmiseks vaja peagi astuda seni nähtust veelgi dragoonilisemaid samme ning asuda kaaluma inimestelt nende kinnisvara sundrevireerimise võimalust, et tagada rohepöörde "netonulli" eesmärkide täitmine kiirendatud korras.	Timestamp ed 2014–2023	makroskoop.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
67	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toob kokku noored kogu Euroopast, et pidada ajurünnak kliimakriisi ületamise teemal	VEEB 2021	europa.eu	ületama	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	ebaselge
68	Kliimakriis ei oota , et saaksime ideaalseteks.	VEEB 2021	matkasport.ee	ootama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
69	Nagu kõik ülejäänud maailma riigid, seisab Eesti silmitsi kliimakriisiga.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	Eesti

70	Uuringus osalenutest kolmandik ehk 30% eestlastest ei arva, et maailm seisab silmitsi kliimakriisiga, Lätis vastavalt 25%, Leedus 22%.	Timestamp ed 2014–2023	google.com	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	maailm
71	Infonurk / Intervjuud / Hanah Lahe: ärahoidmisest ei saa enam rääkida, sest kliimakriis on ammu käes	VEEB 2023	noordelegaat.ee	käes	määrsõna	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
72	Ühiskond seisab silmitsi kliimakriisiga : otsime viise, kuidas kohaneda, püüame leida leevendusmeetmeid ja reastada võimalike lahendusi toimetulekuks.	VEEB 2023	pikk.ee	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	ühiskond
73	ei saa seda ka põhjendamatuks pidada, sest tõepoolest on kliimakriis ukse ees ja rahvasteränne enneolematu.	VEEB 2021	noar.eu	ukse ees olema	muu	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
74	Maailma kliimakriis on kaasa toonud veetaseme langemise, seega liikugu see koht sinu "Millalgi külastan" listist nimekirja "Tuleb kohe	VEEB 2019	postimees.ee	kaasa tooma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
75	Näiteks vajab lahendamist küsimus, kuidas kaasata arengumaad, kel polegi ressursi kliimakriisi ületamise nõuetega kaasaminekuks.	Timestamp ed 2014–2023	sirp.ee	ületama	lihtverb	LIKUV VAATLEJA	arengumaad
76	Sõnum, et olukorras, kus kliimakriis on juba alanud , tasuks oma rahvuse (ajaloo) asemel mõelda suuremalt, kõlab isegi universaalsema seisukohavõtuna:	VEEB 2017	err.ee	algama	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
77	kunagi, Eesti Päevaleht, 28. juuli Põrgukuumus ja enneolematud üleujutused, atmosfääri rekordiline CO2 tase – kliimakriis on kohal.	VEEB 2021	voog.com	kohal	määrsõna	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

78	Kuniks Eestis pole abieluvõrdsus saavutatud, sooline võrdsus tagatud ja kliimakriis ületatud , ei saa ma rääkida poliitikast lahkumisest," leiab ta.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	ületama	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	umbisikulin e
79	Mõned maailma rikkaimate hulka kuuluvatest miljardäridest rahastavad suurt maavarade otsimist Gröönimaal, kus kliimakriis toob kaasa jääkatte sulamise.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	kaasa tooma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
80	Kliimakriis on kohal!	Timestamp ed 2014–2023	tv3.ee	kohal	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
81	Egiptuses algas ÜRO kliimakonverents COP27, kus 200 riiki arutavad kliimakriisi pidurdamist .	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	pidurdam a	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
82	Selleks, et kliimakriisile vastu astuda , vajame me mõlemat - nii tehnoloogilisi lahendusi kui ka sotsiaalseid muutusi.	VEEB 2023	picuki.com	vastu astuma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	meie
83	Y-põlvkonda iseloomustab selgem teadlikkus globaalsest kliimakriisist ja kõigest, mida see endaga kaasa toob .	VEEB 2023	delfi.ee	kaasa tooma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
84	Üha rohkem räägitakse toidu mõjust kliimale ning me ei ole enam ammu kliimakriisi pakul , vaid see on juba käes.	Timestamp ed 2014–2023	loomus.ee	pakul, käes	nimisõna, määrsõna	LIIKUV VAATLEJA + LIIKUV AEG/SÜNDM US	meie, kliimakriis
85	Ilmselt teeb seda kliimakriis, millele praegu lisavad värvi rahvusvaheline terrorism ja pandeemia.	VEEB 2023	looming.ee	tegema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

86	<p>Paneeldiskussioonis tõdesid Steelmonitori kaasasutaja Andri Väljaots, TalTechi ringmajanduse tuumiklabori juht Allan Niidu ja Power Algae juhatuse liige ja arendusjuht Liina Joller-Vahter, et kestlikud ärimudelid ei aita meid kliimakriisist välja, aga aitavad meil õiges suunas liikuda. </s></p>	Timestamp ed 2014–2023	goodnews.ee	välja aitama	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	MAHUTI + LIKUV VAATLEJA	meie
87	<p>Euroopa roheline kokkulepe võib olla meie peamine vahend jätkusuutliku tuleviku ülesehitamisel, et kaitsta meie planeeti, peatada kliimakriis ja ennetada tulevasi haiguspuhanguid.</p>	VEEB 2021	europa.eu	peatama	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
88	<p>Kuhugi pole kadunud ka kliimakriis , kuigi mõned saastenäitajad on pandeemia ajal vähenenud.</p>	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	kaduma	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
89	<p>Vaatamata koroonaviiruse leviku tõkestamiseks kehtestatud reeglitele on aktivistid üle maailma jätkanud võitlust kliimakriisi peatamise nimel, kasutades selleks nakkusohutuid viise, näiteks veebiplatvorme.</p>	VEEB 2021	bioneer.ee	peatama	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
90	<p>Alternatiivselt, järsku kehtestaks EL tasemel Hiinast imporditud toodetele konkreetsed ja õiglased keskkonnamaksud - üksnes kliimakriisi peatamise ülla eesmärgi nimel, ning selleks et me soodsast hinnast pimedaks lööduna ei toetaks seal maal looduse nässu keeramist?</p>	VEEB 2019	perestroika.pw	peatama	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

91	Revolutsioonist oleme veel kaugel, enne tuleb kliimakriis päriselt kohale ja siis on hoopis teised mured.	VEEB 2023	wordpress.com	kohale tulema	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
92	Suurte muudatuste läbiviimisel, nagu seda on kliimakriisi peatamine , peab tunnetama valu, kuid nägema ka positiivset võimalust ja omama usku tulevikku.	Timestamp ed 2014–2023	aripaev.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
93	Marko Kaasik: kliimakriisi ületamiseks on vaja maailmavõimu	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	ületama	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	puudub informatsioon
94	Reedel, 12. augustil kell 16 toimub Keskkonnaõiguse Keskuse eestvedamisel Arvamusfestivali tuleviku elukeskkonna alal arutelu " Kliimakriis on käes – kas julgeme otsustada?".	VEEB 2023	k6k.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
95	Sellise hoiaku pealt tundub loogiline hilisteismelisena kliimakriisi peatamiseks tegutsema asuda.	VEEB 2023	levila.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
96	Kliimakriis pöörab elu pea peale : metroost ja tunnelitest saavad veteväljad	VEEB 2021	delfi.ee	pea peale pöörama	väljendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
97	30ndates paar kaalub lapse saamist tänapäevases kliimakriisi jõudvas ühiskonnas.	VEEB 2021	wordpress.com	jõudev	infiniitne verbivorm	LIIKUV VAATLEJA	ühiskond
98	Kliimakriis , millega maailm praegu silmitsi seisab, on kogu maailmas liikuma pannud miljoneid noori, kellest paljude jaoks on see kriis oht nende tulevikule.	VEEB 2021	europa.eu	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	maailm
99	Ministerium peab ise eeskuju andma läbi reaalse kliimakriisi ära hoidvate tegude ja ennetamise.	VEEB 2019	izmailova.eu	ära hoidma	perfektiivse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

100	Selle aasta septembris täitusid tänavad üle maailma miljonite koolinoortega, kes nõudsid muutusi ja tegusid, peatamaks kliimakriis .	VEEB 2019	postimees.ee	peatamak s	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
101	Tamsalu gümnaasiumi matemaatikaõpetaja Mihkel Tiganik on nii mõnelgi meeleavaldusel osalenud, enda sõnutsi võitleb ta eluslooduse ja kliimakriisi ärahoimise eest.	VEEB 2021	postimees.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
102	Kaebajad ütlesid, et kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgid, näiteks kliimanetraalsus 2050. aastaks, on kliimakriisi ärahoimiseks liiga tagasihoidlikud ja see mõjutab eriti tugevalt nende põlvkonda.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
103	Kliimakriis on käes ning sellega kaasnevad muutused juba tuntavad.	VEEB 2021	reforminoored.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
104	Keskkonnamuutused ja vaimse tervise sõltuvus keskkonnast võivad olla kaks põhjust, miks solastalgia termin endiselt aktuaalne on, kas Albrechti kitsamas tähenduses või mõne mulje kirjeldamiseks, eriti läheneva kliimakriisi mõtestamiseks.	VEEB 2021	va.ee	lähenev	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
105	Kliimakriisi aeglustamiseks peavad institutsioonid muutuma.	Timestamp ed 2014–2023	sirp.ee	aeglusta ma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
106	Postimees : Arter (2009) 3. okt., lk. 13 Üleüldise kliimakriisi ärahoimiseks tuleks maakera keskmise temperatuuri tõusule piir panna vähemalt kahe kraadi taseme juures	VEEB 2023	elnet.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

10 7	Kes on siis kliimakriisi lõpetamise võidujooskus ees, California või Põhjamaad?	VEEB 2023	geenius.ee	lõpetama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
10 8	Uudised ja arvamused meedias Kolmkümmend aastat bla-bla-blaad, Sirp, 15. oktoober Niimoodi iseloomustas kliimaaktivist Greta Thunberg maailma liidrite tühje lubadusi, et lõpuks ometi võetakse kliimakriisi peatamiseks midagi ette enne ÜRO 26. kliimamuutuste konverentsi (tuntud ka kui COP26), mis algab Šotimaal Glasgow's 31. oktoobril, kirjutab värskes Sirbis avaldatud artiklis ajakirjanik Lea Larin.	VEEB 2023	kliimamuutused.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
10 9	Üldnormide rakendamine võib küll tunduda käepärane kriisiabi, sest kliimakriis ongi ju kohal , kuid silmas tuleb pidada siiski tulevikku ja siinkirjutaja loodab, et me ei lähe kergema vastupanu teed.	Timestamp ed 2014–2023	oiguskantsler.ee	kohal	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
11 0	Maailma kliimakriis on kaasa toonud veetaseme langemise, seega liikugu see koht sinu "Millalgi külastan" listist nimekirja "Tuleb kohe minna".	VEEB 2019	postimees.ee	kaasa tooma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
11 1	Üle kümne tuhande teadlase on ühiselt allkirjastanud värske pöördumise, et kliimakriis on tõesti kohal .	VEEB 2019	err.ee	kohal	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

11 2	Ja kui kuusikute istutamine segametsade asemele on RMK või eraomaniku kiirest kasumisoovist ja vähestest teadmistest tuleneva lühinägeliku metsamajandamise tulemus, siis kliimasoojenemisele pole nemad veel nii jõudsalt kaasa aidanud kui 100 aastat tegutsenud Eesti Energia, kuhu Eesti Vabariigi valitsus kliimakriisi kiirendamiseks veel mõned sajad miljonid alla kütab.	VEEB 2023	erakond.ee	kiirendam a	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
11 3	Eestlased on ka suurimad kliimaskeptikud: lausa 31 protsenti leiab, et maailm ei seisa silmitsi kliimakriisiga .	VEEB 2021	geenius.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	maailm
11 4	Guterres ütles enne konverentsi, et kliimakriis on peagi käes ja poliitilised liidrid peavad reageerima.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
11 5	Lähtudes sellest ning allpool graafikutena esitatud näitajatest, deklareerime koos enam kui 11 000 alla kirjutanud teadlasega üle maailma selgelt ja ühemõtteliselt, et planeet Maa seisab silmitsi kliimakriisiga [climate emergency].	VEEB 2021	medium.com	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	planeet Maa
11 6	Kliimakriis on käes , kuid enamikul suurematel linnadel pole konkreetseid plaane, kuidas kohaneda kliimamuutustega.	VEEB 2021	delfi.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
11 7	Kliimakriis ja kliimamuutus tulevad söögi alla ja söögi peale.	VEEB 2019	delfi.ee	tulema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis ja kliimamuutus

11 8	Hirmutavas stiilis avalduses öeldakse, et globaalne kliimakriis on juba käes ning "selleks, et vältida kliimakriisi katastroofilisi tagajärgi, on hädavajalik hoida globaalse temperatuuri tõus alla 1,5 kraadi võrreldes tööstusrevolutsioonieelse tasemega".	VEEB 2019	vanglaplaneet.ee	käes	määrsõna	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
11 9	Nüüd on kliimakriis kohal ja areneb kiiremini, kui teadlased oskasid arvata.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	kohal	määrsõna	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12 0	Kuid me saame inimestele öelda, et käimas on kliimakriis ja soovitada osta neil asju, mis üritusele kaasa aitavad.	Timestamp ed 2014–2023	objektiiv.ee	käimas olema	väljendver b	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12 1	Üldiselt arvan ma, et kliimakriis tuleb ja mitte mingit pääsu sellest ei ole.	VEEB 2023	blogspot.com	tulema	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12 2	Kuidas on jõutud järeldusele, et õlitehase käitamine on lubatud, vaatamata selle hiiglaslike süsinikuheitele ja kokkulepetele kliimakriisi pidurdamiseks ?	VEEB 2023	picuki.com	a pidurdam	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12 3	Kui vaatan, kui palju panganduskriisi ajal raha pakkusime, räägime praegu kliimakriisi ületamiseks ikka tühistest summadest – ja selleks ei ole teist võimalust.	VEEB 2017	europa.eu	ületama	lihtverb	LIKUV VAATLEJA	meie
12 4	Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu tegevjuht Henrik Välja: Rahvusvahelised kliimakonventsioonid on aina enam pööramas pilku puidule, kui ühele olulisele lahendusele kliimakriisi pidurdamisel .	Timestamp ed 2014–2023	tartu.ee	a pidurdam	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12 5	Kliimapaketi eesmärgist – vähendada ELi süsinikuheidet 55% võrra 2030. aastaks – jääb väheks, et kliimakriisi vajalikul määral pidurdada .	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	a pidurdam	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

12 6	Vaesemates ja Euroopale lähemates riikides võib kliimakriis taas kaasa tuua ka rändesurve suurenemise, mis omakorda tähendab suuremaid katsumusi sisejulgeolekus ja sotsiaalsfääris.	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	kaasa tooma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12 7	Meeleavaldusel osalenud Paide gümnaasiumi noored Eliise Randmaa ja Kaarel Vene on ka ise valmis panustama, et kliimakriisi ära hoida .	VEEB 2019	err.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12 8	Nii kliimastreikide kui ka kõigi teiste FFF Eesti tegevuste toimumiseks on vaja tegusaid inimesi, kes võitleksid kliimakriisi peatamise nimel.	VEEB 2021	fridaysforfuture.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
12 9	Kliimakriis on möödas , UN taganes sellest mõni päev tagasi, peale seda, kui Trump nende rahastamisest keeldus.	VEEB 2017	ohtuleht.ee	möödas	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
13 0	Kliimakriis ei seisa ees .	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	ees	määrsõna	mõlemad	kliimakriis
13 1	Lisaks muutustele toob kliimakriis kaasa ka kliimaärevuse.	VEEB 2023	pleier.ee	kaasa tooma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
13 2	Kertu Birgit Anton: EL-i kliimapaketist jääb väheks, et kliimakriisi pidurdada	VEEB 2021	delfi.ee	pidurdam a	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
13 3	Tavaliselt ei tule meie majanduse väiksus meile kasuks, aga praegusel juhul võib väike ja paindlik majandus just olla ideaalne keskkond, kus järele proovida uusi rohelisi lahendusi, mis aitaksid vältida ja/või üle saada ees ootava kliimakriisi kõige hullematest mõjudest.	VEEB 2023	pastebin.com	ees	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	meie

13 4	Muuhulgas selgus uuringust, et Eestis on kõige rohkem neid inimesi, kes ei usu, et maailm seisab silmitsi kliimakriisiga (31 protsenti Eesti vastanutest).	Timestamp ed 2014–2023	pealinn.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	maailm
13 5	Vasser tuletas Keskkonnakomisjoni liikmetele meelde, et praegusel ajal peab arutelusid silmas pidades läbivalt meeles hoidma, et meil on käimas globaalne kliimakriis ning kuna puit on süsinikuintensiivne kütus, siis on meelevaldne ja ebaloogiline kasutada seda fossiilkütuste asendamiseks.	VEEB 2021	eestimetsaabiks.ee	käimas olema	väljendver b	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
13 6	Just noored on ju need, kes kliimakriisi järgses ühiskonnas hakkama peavad saama."	Timestamp ed 2014–2023	pealinn.ee	järgne	omadussõ na	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
13 7	Guterres selgitas pessimistlikku tooni: maailmas endiselt märatsev Covid-19 pandeemia on lisaks inimkaotustele suurendanud ka ebavõrdsust, planeet vangub kliimakriisi käes, sõjad ja vägivald Afganistanis, Etioopias ja Jeemenis on raputanud julgeolekut ning desinformatsioon avaldab polariseerivat mõju kõikjal.	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	vankuma	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	planeet
13 8	Kliimakriisi ja elurikkuse kriisi peatamiseks on vaja ka väikseid tegusid."	VEEB 2023	europa.eu	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis ja elurikkuse kriis
13 9	Kliimakriisi ületamiseks võiks kujuneda välja toimiv maailmavõim, sest ilma ressursse ja kohustusi jaotamata ei tule enam toime.	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	ületama	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	üldisikuline

14 0	Mistahes kasvama jäetud mets aeglustab seega kasvuhoonegaaside eristumist oluliselt, ja aeglustamist meil ongi kliimakriisi pidurdamiseks tarvis.	VEEB 2021	kliimaaktivist.ee	a pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
14 1	Käimasoleva kliimakriisi ees ei ole ruumi vähikäiguks, ütles ÜRO inimõigusjuhi kohusetäitja Nada Al Nashif ÜRO inimõigusnõukogule.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	v käimasole	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
14 2	Esitten kolme uut selle näituse jaoks valminud installatsiooni: "Käputi" vihjab meie olukorrale kaasaegses maailmas ning jätkuvas kliimakriisis – seis, mida me kõik ilmselt päris lõpuni ei adugi.	VEEB 2023	eaa.ee	jätkuv	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
14 3	Mina rohelisena tahan näha ministeeriumi reaktiivset PÕXITi rakenduskava, toiduraiskamisevastase seaduse jõustamist, kogu Eesti territooriumil linde nende pesitsuse ajal kaitsva raierahu kehtestamist, metsade raierahtude vähendamist ning keskkonnamistri tulihingelist võitlust kliimakriisi ärahoidmisel .	VEEB 2019	izmailova.eu	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
14 4	Ülemaailmse kliimakriisi pidurdamiseks on määrava tähtsusega on see, kui kiiresti väheneb süsinikuheide sel ja järgmisel aastal.	VEEB 2021	fridaysforfuture.ee	a pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
14 5	Seega ei ole fossiilkütustest loobumine ja kliimakriisi ületamine saavutatav absoluutse energiatarbimise jätkuva kasvu tingimustes, kuid muutub seda realistlikumaks, mida rohkem energia tootmist ja tarbimist vähendatakse.	VEEB 2023	muurileht.ee	ületama	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	üldisikuline

14 6	Hanah ja Linda mõtisklevad nii kliimakriisi ärahoimise , kliimaaktivismi ja COPi efektiivsuse üle.	VEEB 2023	picuki.com	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
14 7	Lihtne on unustada, et seisame silmitsi kliimakriisi ja liikide massilise väljasuremisega, kui Ukrainas lendavad pommid ning inimesed on sunnitud oma kodudest pagema.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	meie
14 8	Just nemad päästavad maailma ja ületavad kliimakriisi .	VEEB 2023	blogspot.com	ületama	lihtverb	LIKUV VAATLEJA	nemad
14 9	Eesti vajab rohkem tahet ühiselt tegutseda inimeste heaolu ja turvatunde kasvatamisel ning kliimakriisi ärahoimisel .	VEEB 2019	erakond.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
15 0	Lisaks eksisteerib risk, et meil ei jätku aega ulatusliku kliimakriisi ärahoimiseks .	VEEB 2013	uuseesti.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
15 1	Kas kliimakriisi pidurdamise nimel peavad esmajoones vaeva nägema üksikisikud või ettevõtted?	VEEB 2019	postimees.ee	pidurdam a	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
15 2	Nendeks on kliimakriisi ärahoimine ja keskkonna teemad laiemalt, sealhulgas põllumajanduse ja metsanduse, taastuenergeetika, jäätmete- ja ringmajandusega seonduv.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
15 3	– Mida me peaksime tegema kliimakriisi pidurdamiseks ?	VEEB 2021	maailmakool.ee	pidurdam a	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

15 4	Vahemere Liidu peasekretär Nasser Kamel selgitas: "Me seisame praegu silmitsi kliimakriisiga kogu Vahemere piirkonnas.	Timestamp ed 2014–2023	europa.eu	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	meie
15 5	Kliimakriis ei ole enam kusagil kaugel – veel kraadike soojemaks ja see on kohal ning meie oleme eesliinil.	ILUKIRJAND US 2000-2023	puudub	kaugel, kohal	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
15 6	Viies ellu suuri muudatusi, nagu kliimakriisi peatamine , peab tunnetama nii valu kui ka nägema positiivset võimalust ja omama usku tulevikku.	VEEB 2023	aripaev.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
15 7	Keskonnaaktivistid allkirjastasid reedel pöördumise, milles seisab, et kliimakriis on juba kohal .	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	kohal	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
15 8	Kuna kliimakriis kiireneb , peame kasutama sama loogikat kõigi kaupade puhul, mis hõlmavad ühtset turgu ja ühtset turult juurdepääsetavaid kliimanõuetega teenuseid.	VEEB 2021	europa.eu	kiirenema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
15 9	Trioloogia aeglus ja pikkus on huvitavas vormilises vastavuses kliimakriisi enese aegluse ja hõlmamatusega – kuni piirini, kus tekib kiusatus väita, et võib-olla on romaanivormi representatsiooniline suutlikkus leidnud endale kliimakriisi kujul tõeliselt väärilise proovikivi.	VEEB 2021	muurileht.ee	aeglus	nimisõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
16 0	Arvamusfestivali arutelus "Millist rolli mängib puit ja metsandus kliimaprobleemide lahendamisel?" arutleti võimaluste üle, kuidas Eestis puitu rohkem väärida ja seda viisil, mis pakuks leevendust silmitsi seisvale kliimakriisile .	VEEB 2019	err.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	ebaselge

16 1	Ajal, mil kliimakriis on täies hoos , põletame fossiilseid kütuseid, et kahte lehte tänavalt kokku lükata.	Timestamp ed 2014–2023	ohtuleht.ee	täies hoos olema	väljendver b	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
16 2	Miskipärast on nii, et meil on lihtne ette kujutada uut tehnoloogiat, mis aitaks meil kliimakriisist pääseda ja senise elukorraldusega rahulikult edasi minna .	Timestamp ed 2014–2023	muurileht.ee	edasi minema	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	meie
16 3	#kuidastejulgete jätkata põlevkivi põletamist, kui kliimakriis on juba käes ?	VEEB 2019	bioneer.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
16 4	Muidu igati õpetlik lugu, kuid too kliimakriisiga silmitsi seismine oli veits liiast...	VEEB 2021	ohtuleht.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	ebaselge
16 5	Siin oleks fossiilenergia ühtlasi ka kriisikolle – mitte kui objekt, mille pärast konkureeritakse, vaid kui materjal, mis on saabuva kliimakriisi tekitanud.	Timestamp ed 2014–2023	vikerkaar.ee	saabuv	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
16 6	Kliimakriis mitte enam ei koputa uksele, vaid lausa murrab sellest sisse .	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	sisse murdma	lokaalse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
16 7	Kliimakriis on käes ?	VEEB 2021	ohtuleht.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
16 8	Taastuvenergia loosungiga end kaitsev tööstusharu kiirendab kriitilise artikli sõnul kliimakriisi, Eesti looduskaitsejate sõnul toimub Lääne-Euroopa rikaste riikide "taastuvenergia kasutamine" meie riigi arvelt.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	kiirendam a	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

169	Seega ei saa enam rääkida kliimakriisi täielikust ärahooldmisest , kuigi saame seda siiski piirata.	VEEB 2023	eesti200.ee	ära hoidma	perfektiivse abimäärsõnaga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
170	Kaks järjestikust looduskatastroofi (üleujutus Washingtonis romaanis "Nelikümmend märki vihmast" ja sellele järgnev väga külm talv romaanis "Viiskümmend kraadi alla nulli") aitavad aga võimule populistist liberaali Phil Chase'i, kes langetab USA teadusfondi soovituste toel hulga reformistlikke otsuseid ning arendab kliimakriisi peatamiseks ulatuslikku rahvusvahelist koostööd.	VEEB 2019	vikerkaar.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
171	KUULA JÄRELE: AF2022 arutelu "Kliimakriis on käes - kas julgeme otsustada?"	VEEB 2023	k6k.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
172	Sellest ei piisa kliimakriisi ärahooldamiseks ," ütles Martin Kaiser Greenpeace'ist.	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	ära hoidma	perfektiivse abimäärsõnaga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
173	Kliimakriis käib käsikäes energiakriisiga.	VEEB 2023	spreaker.com	käima	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

17 4	Erinevalt siseminister Mart Helme, kes enda sõnul ei lähe kaasa kliimasoojenemise massipsühhoosiga ning peaminister Jüri Ratase, kes koos Ungari, Poola ja Tšehhiga blokkis kliimaleppega edasiminekut, teab muu maailm, et kliimakriis juba käib ja küsimus pole kriisi eitamises või jaatamises, vaid selles, kuidas eskaleeruva ökokatastroofi tingimustes ellu jääda.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	käima	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
17 5	Minu eesmärk on päästa meie laste tulevik kiirelt lähenevast kliimakriisist .	VEEB 2021	izmailova.eu	lähenev	infinitiivne verbivorm	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
17 6	Kuniks Eestis pole abieluvõrdsus saavutatud, sooline võrdsus tagatud ja kliimakriis ületatud , ei saa ma rääkida poliitikast lahkumisest," rääkis Adson.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	ületama	lihtverb	LIKUV VAATLEJA	ebaselge
17 7	Jah, meile on öeldud, et me kuuleme teid ja nõustunud, et oleme kliimakriisile lähedal , aga tegudes pole meid kuulda võetud, lausus Anton.	Timestamp ed 2014–2023	pealinn.ee	lähedal	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	meie
17 8	Kliimakriis toob maailmalõpu?	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	tooma	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
17 9	Selle eesmärgi saavutamine tähistaks olulist sammu kliimakriisi pidurdamisel .	VEEB 2019	pilguheit.ee	pidurdam a	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
18 0	* Arhitektuuriteadlase Triin Ojari sõnul kostavad praeguses tehnoloogia arengu ja kliimakriisiga võidu jooksvas maailmas võlusõnadena sellised mõisted nagu hajutatud asustus, energiasõltumatus ja	Timestamp ed 2014–2023	ohtuleht.ee	võidu jooksma	väljendver b	mõlemad	maailm ja kliimakriis

	isemajandamine; taasavastatud on kogukond, kodutöö, koduõpe ja kodutoit.						
18 1	Samal ajal kui Eestis plaanitakse avada uusi põlevkivi kaevandusi, soovivad teadlased ja rahvusvaheline energiaagentuur jätta fossiilkütused kaevandamata ja kasutamata, et kliimakriisi pidurdada .	VEEB 2023	delfi.ee	a pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
18 2	Eesti vajab rohkem tahet ühiselt tegutseda inimeste heaolu ja turvatunde kasvatamisel ning kliimakriisi ärahooldmisel .	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
18 3	Alles viimasel kümnendil olen teadvustanud, et paraku kõigi jaoks see niimoodi ei ole ning inimkonda ohustava kliimakriisi künnisel tuleb ökoloogilise terviklikkuse vaadet ühiskonnas tutvustada nii paljudele kui võimalik.	VEEB 2021	erakond.ee	künnisel	nimisõna	LIIKUV VAATLEJA	üldisikuline
18 4	Praegu on keerukas katsumusrohke aeg, meie lähedal käib sõda, oleme silmitsi kliimakriisiga ja nii edasi, ometi on iga aeg keeruline.	Timestamp ed 2014–2023	sirp.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	meie
18 5	Maailm seisab silmitsi kliimakriisiga, Antarktikas puruneb kõigi aegade kõrgeimate temperatuuride rekord ning ees ootab inimtegevusest tingitud massiline väljasuremine.	VEEB 2023	maff.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	maailm

18 6	Nüüd, kliimakriisi lävel on päevakorda tõusnud nii suurte linnade elanike toidujulgeoleku kui linnaruumi elurikkuse suurendamise tähtsus.	VEEB 2023	putukavail.ee	lävel	nimisõna	LIIKUV VAATLEJA	ebaselge
18 7	Tulevik on meie teha on praktiline, optimistlik ja innustav raamat, mis sobib igas vanuses lugejale, kõigile, kes tunnevad end kliimakriisiga silmitsi seistes jõuetuna.	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	kõik
18 8	Eesti ühines COPi eel avaliku üleskutsega maailma suurimatele majandustele, et nad näitaksid üles solidaarsust nende riikidega, kes seisavad silmitsi kliimakriisiga – aidates täita arenenud riikide lubadust eraldada iga-aastaselt 100 miljardit dollarit võitluseks kliimamuutustega.	VEEB 2023	kliimamuutused.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	riigid
18 9	Kas on oodata kliimakriisi või on sellel kõigel loogiline põhjendus?	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	ootama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
19 0	Uuringus osalenutest kolmandik ehk 30% eestlastest ei arva, et maailm seisab silmitsi kliimakriisiga, Lätis vastavalt 25%, Leedus 22%.	Timestamp ed 2014–2023	google.com	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	maailm
19 1	Tema sõnul pole mitte mingisugust alust arvata, nagu liigse süsihappegaasi tõttu ootaks meid eeloleval sajandil ees kliimakriis.	VEEB 2023	objektiiv.ee	ees ootama	lokatiivse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
19 2	Kliimakriis ja liikide väljasuremine on jõudnud siia.	VEEB 2021	sirp.ee	jõudma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
19 3	Selle eesmärgi saavutamise tähistamiseks olulist sammu kliimakriisi pidurdamisel .	VEEB 2023	kliimamuutused.ee	a pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

19 4	Põrgukuumus ja enneolematud üleujutused, atmosfääri rekordiline CO2 tase – kliimakriis on kohal .	VEEB 2021	delfi.ee	kohal	määrsõna	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
19 5	Isegi 25 aastat hiljem, nüüd, kui maailm seisabki päriselt silmitsi juba alanud kliimakriisiga , rõhutab enamik Eesti meelelahutusajakirjadest tarbimise olulisust.	VEEB 2023	feministeerium.ee	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	maailm
19 6	Valitsusele võib andestada koroonakriisiaegset käpardlikkust järgmise aasta riigieelarve koostamisel – kõik ministrid jälgivad nakatumiskordajat tõenäoliselt rohkem kui eurosid, aga fakt on see, et kliimakriis läheneb meie poole veelgi kiirema hooga kui enne ning on tagumine aeg planeerida ja rakendada konkreetseid summasid ja meetmeid, millega vähendada transpordisüsteemi heitmeid.	VEEB 2021	erakond.ee	lähinema	lihtverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
19 7	Täna ütles Kreeka peaminister Kyriakos Mitsotakis, et kliimakriis on käes ning avaldub kõikjal Vahemerel katastroofide läbi, vahendab Reuters.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	käes	määrsõna	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
19 8	Samal ajal seisame ühiskonnana silmitsi kliimakriisi , sotsiaalse ebavõrdsuse ja tervisega seotud väljakutsetega.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	meie
19 9	Kõige enam arvavad eestlased (31%), et maailm ei seisa silmitsi kliimakriisiga .	VEEB 2021	banaanisaar.ee	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	maailm
20 0	VIDEO Pidevad ilmamuutused: kas kliimakriis on käes ?	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	käes	määrsõna	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

20 1	Täna ja siin juba kohal olevad äärmuslikud kuumalained ja üleujutused näitavad valusalt, et kliimakriis on käes ja puudutab meid kõiki ning kriisi eskaleerumise pidurdamiseks on vaja tegutseda kiiresti.	Timestamp ed 2014–2023	ohtuleht.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
20 2	Euroopa Regioonide Komitee president ja Kreeka Kesk-Makedoonia piirkonna kuberner Apostolos Tzitzikostas ütles: "Maailm on kliimakriisi ärahooldmisel lihtsalt vael teel.	VEEB 2023	europa.eu	ära hooldma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
20 3	Tulevik on meie teha on praktiline, optimistlik ja innustav raamat, mis sobib igas vanuses lugejale, kõigile, kes tunnevad end kliimakriisiga silmitsi seistes jõuetuna.	VEEB 2023	kriso.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	kõik
20 4	Tsivilisatsiooni ohustava kliimakriisiga silmitsi seistes peab inimkond valima lootuse ja allaandmise vahel, ütles ÜRO peasekretär António Guterres esmaspäeval ÜRO COP25 kliimakonverentsi avades.	VEEB 2023	postimees.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	inimkond
20 5	Kliimakriis on saabunud ja kiireneb rutem kui suurem osa teadlasi ootas (joonis 2, IPCC 2018).	VEEB 2021	medium.com	saabuma, kiirenema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
20 6	Samas pole pikk kliimakriis sekundikski peatunud .	Timestamp ed 2014–2023	ohtuleht.ee	peatuma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
20 7	11 000 teadlase ühispoordumine: kliimakriis on käes ja süveneb kiiresti.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

20 8	Vastuoluline on kasutada kliimakriisiga silmitsi seistes meie teadlaste ressursse, et mõelda välja uusi lahendusi keskkonnale kahjulike harjumuste suurendamiseks	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	ebaselge
20 9	Sõja tõttu peame tegema veel rohkem, et kliimakriisi ületada ," lausus Ukraina keskkonnaminister Ruslan Strilets möödunud nädalal COP27 kliimakohtumisel.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	ületama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
21 0	Järgmine suur kriis, juba käesolev kliimakriis , toob need veelgi ilmsemalt välja.	VEEB 2023	sirp.ee	käesolev	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
21 1	'On ilmselge, et seisame silmitsi süveneava globaalse kliimakriisiga , mis nõuab meilt julget, kiiret ja tarka tegutsemist,' ütles Gore.	VEEB 2017	para-web.org	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	meie
21 2	Kirikupead kinnitasid, et võtavad konverentsi osavõtjad oma eestpalvesse ning kutsusid kõiki inimesi üles andma oma panuse kliimakriisi ületamiseks .	Timestamp ed 2014–2023	eestikirik.ee	ületamine	nimisõna	LIIKUV VAATLEJA	kõik inimesed
21 3	Nendeks on erakondade teatel kliimakriisi ärahooldmine ja keskkonnateemad laiemalt, sealhulgas põllumajanduse ja metsanduse, taastuenergeetika, jäätmete- ja ringmajandusega seonduv.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	ära hooldma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
21 4	Nüüd, mil maailm seisab lisaks kliimakriisile silmitsi ka energiakriisiga, on energia tootmise ja kasutamise viisid tähtsamad, kui kunagi varem.	VEEB 2023	europa.eu	silmitsi	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	maailm

21 5	Linnud üle maailma seisavad silmitsi süvenevate ohtudega alates kliimakriisist ja elupaikade kadumisest kuni ebaseadusliku loomakaubanduseni.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	linnud
21 6	Kliimakriis pole ainus keskkonnaprobleem, millega me silmitsi oleme.	VEEB 2021	tesa.com	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	meie
21 7	Keset kliimakriisi , ülemaailmseid konflikte ja lokkavat põlvkondadevahelist ebavõrdsust on noorte panus, vaatenurk ja esindatus vajalik enam kui kunagi varem.	VEEB 2023	thebodyshop.ee	keset	kaassõna	LIKUV VAATLEJA	noored
21 8	Samuti oleme keset üleilmset kliimakriisi , mis ei luba panna ootele rohepööret.	VEEB 2023	uudised.net	keset	kaassõna	LIKUV VAATLEJA	meie
21 9	Nii kirjeldab Kim Stanley Robinsoni "Science in the Capitali" triloogia (2004–2007) väga üksikasjalikult Ameerika Ühendriikide teadusfondi teadlaste kollektiivseid püüdlusi seista silmitsi üha pakilisema globaalse kliimakriisiga .	VEEB 2021	muurileht.ee	silmitsi	määrsõna	LIKUV VAATLEJA	Ameerika Ühendriikide teadusfondi teadlased
22 0	Seda just Steini esindatavast poliitilisest maailmavaatest lähtuvalt, mis ka sisuliselt ja jõuliselt tegeleb kliimakriisi ärahoimisele suunatud lahenduste rakendamisega globaalsel skaalal, aktiveerides järjest suuremid ühiskonnagruppe omaenese tuleviku ja heaolu peale mõeldes rohelisi poliitikuid valima.	VEEB 2019	izmailova.eu	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
22 1	Nende panust tuleb lõpuks ometi tunnistada, et hoida ära kliimakriis .	VEEB 2023	europa.eu	ära hoidma	perfektiivs e abimäärsõna ga ühendverb	LIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

22 2	Koroonapandeemia on õppetund, et maailma teises nurgas sündiv jõuab varem või hiljem ka meie õuele – kliimakriisist ei saa välja astuda .	VEEB 2021	sirp.ee	välja astuma	lokatiivse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	meie
22 3	Kliimakriis on jõudnud ka fossiilkütustest sõltuvatesse rikastesse arenenud riikidesse.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	jõudma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
22 4	Ja kliimakriis saab praeguse jama pealt ainult kiirust juurde ja see mõjutab meid kõiki.	VEEB 2023	blogspot.com	saab kiirust juurde	muu	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
22 5	Pakiliste kriiside taustal tuletab end endiselt meelde lähenev kliimakriis .	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	lähenev	infinitiivne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
22 6	Kliimakriis ei tule , see juba käib.	VEEB 2019	err.ee	tulema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
22 7	Algatuse eesmärk on edendada rattaga liikumist koolilaste seas ning astuda sellega vastu tervise- ja kliimakriisile .	Timestamp ed 2014–2023	heakodanik.ee	vastu astuma	lokatiivse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	ebaselge
22 8	Me seisame siiski kliimakriisi lävel , sest mitte kunagi ei ole need kolm näitajat üheskoos maksimumini jõudnud.	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	lävel	nimisõna	LIIKUV VAATLEJA	meie
22 9	Mõistmata, keda ja kuidas rohepoliitika mõjutab ja mida teha tagajärgedega, pöörame end olukorda, kus peame peatselt silmitsi seisma kahe kriisiga – globaalse kliimakriisiga ning Eesti põhjalastud majanduse ja kasvava vaesusega.	Timestamp ed 2014–2023	riigikogu.ee	silmitsi	väljendver b	LIIKUV VAATLEJA	meie

23 0	Kliimakriis on juba käes ja meil pole aega oodata, millal täna maha raiutud vanade metsade asemele uued kasvavad ning raie käigus vabanenud süsiniku samas mahus uuesti seovad, paneb Siim Kuresoo südamele.	VEEB 2019	looduskalender.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
23 1	Kliimakriisi leevendamiseks ja pidurdamiseks peavad inimesed muutma oma tavapäraseid tarbimisharjumusi ning käitumismustreid.	Timestamp ed 2014–2023	ohtuleht.ee	a pidurdam	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
23 2	Samal ajal lähenevad Eestile seitsmepenikoormasaabastega demograafia- ja kliimakriisid .	VEEB 2019	err.ee	läheneva	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriisid
23 3	"Oleme keset kliimakriisi ja kogeme juba selle mõju.	VEEB 2023	geenius.ee	keset	kaassõna	LIIKUV VAATLEJA	meie
23 4	Kliimakriisist see meid välja ei too , ent vähemalt oleme suutnud viisakalt mõista anda, et teatud kontekstides on tüvitekstide – antud juhul näiteks IPCC raporti – tundmisest (NB! mitte tingimata lugemisest, nagu väidaks Bayard) palju kasu.	Timestamp ed 2014–2023	muurileht.ee	välja tooma	lokatiivse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	meie (passiivsed)
23 5	KUTSE Arvamusfestivali arutelule " Kliimakriis on käes - kas julgeme otsustada?", 08.08.2022	VEEB 2023	k6k.ee	käes	määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
23 6	Kui meil tõesti peaks tulema suur kliimakriis ja oleme pikaajaliselt ilma energiata (akusid pole, mastid maas või hoopis sõda), ei ole meil ilmselt interneti kontodel kulla (ja ka aktsiate) omamisest palju kasu, samas füüsiline kuld võib tol hetkel väärtuslikum olla.	VEEB 2023	u moneysmarterme.e	tulema	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

23 7	Radikaalne on see, et meie ühiskond isegi praegu, globaalse kliimakriisi künnisel meie elu tagavate ökosüsteemide ja elurikkuse kaitsega tegelikult ei tegele.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	künnisel	nimisõna	LIIKUV VAATLEJA	inimkond
23 8	Kliimakriis ei saabu tulevikus, vaid see on juba käes .	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	saabuma, käes	lihtverb, määrsõna	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
23 9	Kolmandaks on innovatsioon kohustuslik, sest ilma selleta ei ole võimalik kliimakriisile vastu astuda .	VEEB 2019	postimees.ee	vastu astuma	lokatiivse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	puudub informatsioon
24 0	Sest kuidas on võimalik makse ümber arvestamata tulla toime pandeemiajärgses ja kliimakriisi sisenevas maailmas?	VEEB 2021	sotsid.ee	sisenev	infinitiivne verbivorm	LIIKUV VAATLEJA	maailm
24 1	Koroonapandeemiast ja ka kliimakriisist pole jätkuvalt üle saadud .	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	üle saama	lokatiivse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	umbisikulin e
24 2	Kliimakriisiga käsikäes käivad probleemid pole Läänemere jaoks kuidagi võõrad, kuid millegipärast ei teadvustata neid Eestis piisavalt.	VEEB 2021	muusikaplaneet.ee	käima	lihtverb	mõlemad	kliimakriis ja probleemid
24 3	Pärnu kliimastreigi eestvedaja Triine Kose jutu järgi oli kogunemise eesmärk panna poliitikuid tegema konkreetseid samme kliimakriisi peatamiseks .	VEEB 2023	postimees.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
34 4	Aastal 2050 on kliimakriis peatatud – õhku ei paisata rohkem kasvuhoonegaase, kui neid suudetakse siduda.	VEEB 2021	delfi.ee	peatama	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
34 5	Nagu märgib Jonathan Safran Foer, on rahvaste ja riikide apaatsus kliimakriisist ülesaamise pakilisuses frustreeriv, hämmastav ja suitsidaalne.	VEEB 2021	sirp.ee	üle saama	lokatiivse abimäärsõna ga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	rahvad ja riigid

24 6	Me ei saa efektiivselt adresseerida meid ees ootavat kliimakriisi , ilma et me ei tegeleks selle hiiglasliku mõjuga, mida liha tootmine ja tarbimine meie planeedile põhjustab.	VEEB 2019	bioneer.ee	ees ootav	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
24 7	Ma olen seda mõtestanud nii, et kui minu vanemate põlvkonna ja minu vanavanemate põlvkonna, seda nii Eestis, Euroopas kui kogu maailmas, jaoks oli tavapärane looduse vallutamise mudel, kus loodust püüti maksimaalselt iseenda käe järgi kujundada ja võimalikult efektiivselt ressursi kätte saada, siis tänaseks on need teod ja otsused viinud meid kliimakriisi .	VEEB 2021	sotsid.ee	viima	lihtverb	LIIKUV VAATLEJA	meie
24 8	Tema terav sotsiaalne närv nägi ette pandeemia puhkemist ja kliimakriisi hoogustumist .	Timestamp ed 2014–2023	postimees.ee	hoogustu ma	lihtverb	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
24 9	Poleks liiast spekuloida, et nii koroonaviiruse kui ka eesootava kliimakriisiga tulevad tõhusaimalt toime riigid, mille institutsioonid soosivad üleüldise, n-ö egalitaarse rikkuse kujunemist.	VEEB 2021	tavid.ee	eesootav	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
25 0	Hagejate esindaja, Ühendkuningriigi jurist Peter Lockley leidis kokkuvõtvalt, et Euroopa Liit annab praegu käimasolevale kliimakriisile vaid hoogu juurde, koheldes metsi, meie peamist süsinikutalletajat, kütusena.	VEEB 2019	bioneer.ee	v käimasole	infiniitne verbivorm	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis

25 1	Kui me suudame oma kultuuris kliimakriisist üle saada , jätkuvad võimalused kindlasti ka pikemas perspektiivis.	VEEB 2021	europa.eu	üle saama	lokatiivse abimäärsõnaga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	meie
25 2	Neljandaks, hinnastamist käsitletakse kui universaalset lahendust, samas kui kliimakriisist väljumine nõuab kohapõhiseid lahendusi, mis siis, et globaalsel skaalal.	Timestamp ed 2014–2023	muurileht.ee	väljumine	nimisõna	LIIKUV VAATLEJA	puudub informatsioon
25 3	See protsess ongi juba käima lükatud ja iga uus lageraie, raadamine ja muu ökosüsteeme hävitav inimtegevus, ükskõik millises planeedi punktis, annab kliimakriisile hoogu juurde .	VEEB 2021	erakond.ee	hoogu juurde andma	muu	LIIKUV AEG/SÜNDM US	kliimakriis
25 4	Kliimakriis on ralli , mida oleme kaotamas, aga tegemist on siiski ralliga, mida meil on võimalik võita," ütles Guterres ja avaldas lootust, et lubaduse andmine on pööre kliimamuutuste vastases võitluses.	VEEB 2019	postimees.ee	ralli	nimisõna	mõlemad	meie ja kliimakriis
25 5	Kliimakriisist oleme ehk selleks ajaks üle saanud , aga informatsiooni liigtootmine võib inimkonna küll kiiresti ära lõpetada.	Timestamp ed 2014–2023	kes-kus.ee	üle saama	lokatiivse abimäärsõnaga ühendverb	LIIKUV VAATLEJA	meie
25 6	Nagu näeme iga-aastasest kliimakatastroofide arvust, oleme praegu keset suurt kliimakriisi, kuid veelgi hullem on ees, kui teeme asju nii, nagu oleme teinud," ütles Wolf.	Timestamp ed 2014–2023	pmo.ee	keset	kaassõna	LIIKUV VAATLEJA	meie

25 7	Kui sajandivanune moodne linn koondas masse, kasvatas tihedust ja lahutas efektiivsuse mõttes elamise, tootva töö võivaba aja veetmise omaette üksusteks, siis tänases tehnoloogia arengu ja kliimakriisiga võidu jooksvas maailmas kostuvad võlusõnadena hajutatud asustus (uus suburbia!	VEEB 2021	arhitektuuripremia d.ee	võidu jooksev	infiniitne verbivorm	MÕLEMAD LIIGUVAD	maailm kliimakriisiga
25 8	Riigikogu valimiste lähenedes on tähtis küsimus, kui eesrindlikud lubavad olla globaalse kliimakriisi lävel Eesti tulevased rahvasaadikud.	Timestamp ed 2014–2023	err.ee	lävel	nimisõna	LIIKUV VAATLEJA	Eesti tulevased rahvasaadikud
25 9	Hirm on ohtlik tööriist, mida saab kasutada nii heaks kui ka kurjaks, kuid kliimakriisi lävel ei ole võimalik seda rakendamata jätta.	VEEB 2021	sirp.ee	lävel	nimisõna	LIIKUV VAATLEJA	üldisikuline
26 0	Guterres ütles tippkohtumist avades, et "kliimakriis on võidujooks , mida me oleme kaotamas, aga mille me võime võita".	VEEB 2019	err.ee	võidujook s	nimisõna	mõlemad	meie ja kliimakriis
26 1	Kliimakriisi äärel : praegusest alates oleks mõistlik jätta kaevandamata peaaegu kogu maailmas leiduv süsi	Timestamp ed 2014–2023	delfi.ee	äärel	määrsõna	LIIKUV VAATLEJA	ebaselge